

Euroregion Neisse—Nisa—Nysa

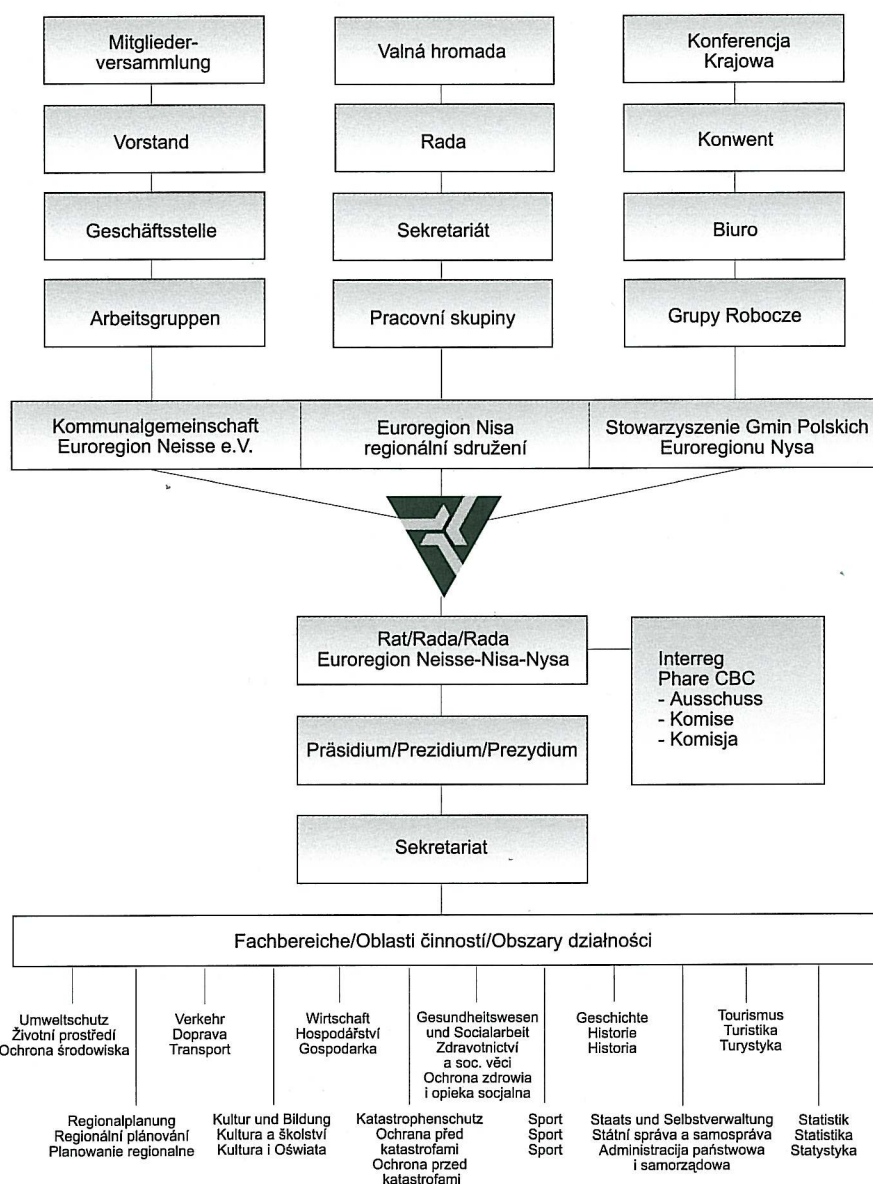
info

blätter . listy . strony . sheets

This project is supported by European Union's Phare Programme
Tento projekt je podpořen z Programu Phare Evropské Unie

organization/organizace/organizacja

Euroregion Neisse – Nisa – Nysa

Geschäftsstelle

Kommunalgemeinschaft EUROREGION NEISSE e. V.
Rathenaustraße 18a
027 63 Zittau
tel. +49-3583-575 00
fax. +49-3583-512 517

Sekretariát

Regionální sdružení EUROREGION NISA
U jezu 2, P. O. Box 390
460 31 Liberec 4
tel. +420-48-522 62 72
fax. +420-48-522 62 73

Sekretariat

Stowarzyszenie Gmin Polskich EUROREGIONU NYSA
ul 1. Maja 57
58-500 Jelenia Góra
tel./fax. +48-75-7676 470

neisse . nisa . nysa

Euroregion Neisse-Nisa-Nysa je svazek tří hraničních území v srdci Evropy, společná oblast Polské republiky, České republiky a Spolkové republiky Německa. Euroregion je dobrovolné -zájmové sdružení obcí, měst a okresů. Polská část ERN Nisa zahrnuje západní část dolno-slezského vojvodství s městy Jelenia Góra, Bolesławiec, Zgorzelec, Luban, Jawor, Zlotoryja a Lwówek Śląski. Českou část tvoří okresy Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec, Semily a část okresu Děčín. Německá část zahrnuje okresy Bautzen, Niederschlesischer Oberlausitzkreis, Löbau-Zittau a svobodná města Görlitz a Hoyerswerda. Vrcholnými orgány jsou rada a presidium. Jako výkonné orgány ERN fungují kanceláře v Žitavě, Liberci a Jelení Góře. Pro činnost všech orgánů platí tyto principy: parita, rotace, konsensus, rovnocennost.

Euroregion Neisse-Nisa-Nysa to region obejmujący trzy obszary graniczne położone w sercu Europy, u styku granic Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Czeskiej i Republiki Federalnej Niemiec. Euroregion jest dobrowolną wspólnotą interesów gmin, miast i powiatów. Euroregion Neisse-Nisa-Nysa po polskiej stronie tworzy zachodnią część województwa dolnośląskiego z miastami Jelenia Góra, Bolesławiec, Zgorzelec, Luban, Kamienna Góra, Jawor, Zlotoryja i Lwówek Śląski. Część czeską tworzą powiaty Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec, Semily i część powiatu Děčín. Niemiecka część obejmuje powiaty Bautzen, Niederschlesischer Oberlausitzkreis, Löbau-Zittau, Görlitz i Hoyerswerda. Najwyższymi organami są Rada i Prezydium. Jako organy wykonawcze ERN funkcjonują biura w Zittau, Libercu i w Jeleniej Górze. Praca wszystkich organów opiera się na zasadach: paritetu, rotacji, konsensusu, równoprawności.

Die Euroregion Neisse-Nisa-Nysa ist ein Zweckbündnis dreier Grenzgebiete im Herzen Europas. Das gemeinsame Gebiet besteht aus einem polnischen, tschechischen und deutschen Teil. Die Euroregion ist eine freiwillige kommunale Gemeinschaft von Gemeinden, Städten und Kreisen. Zum polnischen Teil der ERN gehört der westliche Teil der Niederschlesischen Wojewodschaft mit den Städten/Kreisen Jelenia Gora, Bolesławiec, Zgorzelec, Luban, Jawor, Zlotoryja und Lwówek Śląski. Den tschechischen Teil bilden die Kreise Ceska Lipa, Jablonec nad Nisou, Liberec, Semily und ein Teil des Kreises Decin. Zum deutschen Teil gehören die Landkreise Bautzen, Löbau-Zittau und der Niederschlesische Oberlausitzkreis sowie die kreisfreien Städte Görlitz und Hoyerswerda. Die Spitzenorgane sind der Rat und das Präsidium, die Geschäftsführung hat ihre Sitze, in Zittau, Liberec und Jelenia Gora. Für die Arbeit aller dieser Organe gelten die Grundsätze: Parität, Rotation, Konsens, Gleichbehandlung.

The Euroregion Neisse-Nisa-Nysa is a partnership of three border territories lying in the very heart of Europe. It is a common area of Poland, the Czech Republic and the Federal Republic of Germany. The Euroregion is a voluntary interest association of communes, towns and districts. The Polish part of the Euroregion includes the western part of Dolnośląskie Voivodship with towns Jelenia Góra, Bolesławiec, Zgorzelec, Luban, Jawor, Zlotoryja and Lwówek Śląski. The Czech part of the ERN covers the districts Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec, Semily and part of the district Děčín. The German part covers the districts Bautzen, Niederschlesischer Oberlausitzkreis, Löbau-Zittau and towns Görlitz and Hoyerswerda. Top bodies are the committee and presidency. The executive bodies of the ERN have operating offices in Zittau, Liberec and Jelenia Góra. There are major principles valid for activity of all bodies: Parity, Rotation, Consensus, Equality.

Euroregion Neisse – Nisa – Nysa

1. založení Euroregionu Neisse–Nisa–Nysa

Nová kvalita hranic: místa setkávání

Nikde více než v hraničních oblastech sousedících států je pro každého zřejmá nutnost zdolávat překážející státní uspořádání. Co je pro „vnitrozemce“ často evropskou teorií, znamená pro občany, žijící v hraniční oblasti, denní praktickou zkušenost. Musí trpět následkem existence hranice a přejít si proto odstranění příčiny vzniku jejich problémů.

Cílem práce v hraničních regionech a přeshraniční spolupráce je proto odstraňování překážek a rozdělovacích faktorů v těchto regionech, a konečně také překonávání hranice, případně snížení jejího významu na správní hranici. V pokračující evropské integraci a rozvíjející se hospodářské spolupráci musí mít také lidé v pohraničních oblastech své právo požadovat rovnocenné poměry života v této nové Evropě. „Lidská tvář“ evropské politiky se může nejspíše projevovat tam, kde vůle po spolupráci je životně nutná a bude praktikována – v hraničních regionech. Zde musí rušení bariér pokračovat a život „žády k sobě“ se musí změnit na společný život „tváří k sobě“.

Euroregion Neisse–Nisa–Nysa

- V roce 1990 na základě existujících problémů v oblasti trojzemí Čech, Sasko a Polsko vyplynula nutnost vytvoření hranici přesahující spolupráce přímo v hraničním regionu. Zřetelně se ukázalo, že půjde o komplikovaný proces, protože musí mezi sebou současně jednat na různých státních úrovních zástupci všech tří zemí, zástupci EU, poslanci, zainteresovaní zástupci pro porozumění národů a zástupci hospodářské sféry.

V regionu se vyskytli lidé, kteří se chtěli na tomto úkolu podílet.

Byli to především

pan **Jiří Drda**, primátor města Liberce,

pan **Heinz Eggert**, zemský rada Zittau,

pan **Jerzy Nalichowski**, vojvoda Jelení Gory.

Dohodli se v únoru 1991 na uspořádání zakládající konference v Zittau jako startu k hranici přesahující spolupráce. Mnozí účastníci mají tuto konferenci trvale v paměti jako „Konferenci trojzemí 23.–25. května 1991“. Záštitu nad touto konferencí převzali prezidenti jednotlivých států pan Václav Havel, pan Richard v. Weizsäcker a pan Lech Wałęsa.

Počet účastníků se pohyboval v jednotlivých dnech v rozmezí od 200 do 300 osob. Z množství osobností lze např. jmenovat předsedkyni tehdejšího českého parlamentu paní Dagmar Burešovou a premiéra České republiky pana Petra Pitharta.

Důležitým výsledkem tohoto setkání bylo vytvoření MEMORANDA všemi zástupci tří zemí, které nastínilo směr dalšího vývoje.

Předpokladem pro vyřešení existujících úkolů byl nejdříve rozvoj struktur pro efektivní spolupráci.

V červnu 1991 byla svolána třístanná pracovní skupina.

První zasedání rady 21. 12 1991 v Žitavě

Páni Miroslav Matušek, Marian Szymanski a Gerhard Watterott vypracovali na základě zkušeností západoevropských pohraničních regionů s ohledem na specifické zdejší podmínky do července 1991 strukturální model, který je dodnes pracovním základem. Klíčovým bylo vytvoření hranici přesahujících dokumentů a zřízení sekretariátu. Prostřednictvím podpory ze strany Saského ministerstva hospodářství a práce mohl sekretariát v září roku 1991 započít svou činnost v Zittau. Dne 21.12.1991 se konalo v Zittau konstituující zasedání. Základním usnesením se stalo založení

Euroregionu Neisse – Nisa – Nysa.

V Horní Lužici/Dolním Sasku byla legitimně uznána ve dvou zasedáních (okresní radové pozdějších členů) dne 19.11. a 18.12.1991 ochota k hranici přesahující spolupráci a usnesením se na stanovách bylo dokonáno založení regionálního svazku KOMMUNAL- GEMEINSCHAFT EUROREGION NEISSE – SEKTION BR DEUTSCHLAND. Prvním předsedou se stal pan zemský rada Biele, který po povolání pana zemského rady Eggerta do Saského ministerstva vnitra převzal vedení tohoto procesu. Vedoucím německého sekretariátu se stal pan Gerhard Watterott.

Na české straně dne 28.8.1991 došlo k založení EUROREGIONu NISA – regionálního komunálního sdružení měst a obcí severních Čech. K zakladatelům tohoto sdružení se záhy připojila řada dalších měst a obcí a dne 20.12.1991 se uskutečnilo první řádné zasedání členů Euroregionu Nisa. Předsedou sdružení byl zvolen pan Václav Pohl, starosta Rumburku, jako člen presidia byl zvolen primátor Liberce pan Jiří Drda. Sekretářem české části ERN byl jmenován pan Miroslav Matušek, od října 1992 v této funkci pokračoval pan Jaroslav Zámečník.

Na polské straně dne 8. listopadu 1991 se uskutečnila v Jelenie Goře první konference polských obcí, které měly zájem o vznik Euroregionu v příhraniční česko-polsko-německé oblasti. Na této konferenci se kromě jiného uskutečnila volba desetičlenné reprezentace do budoucí třístranné rady Euroregionu. Přítomní rozhodli, že představitelem polské strany v třístranném presidiu Euroregionu bude pan Jerzy Nalichowski, vojvoda jeleniohorský. Funkcí stálého koordinátora v sekretariátu Euroregionu za polskou stranu byl pověřen pan Jacek Jakubiec. Dne 30.června 1992 se uskutečnilo v Jelenie Goře zakládající zasedání, které založilo Stowarzyszenie Gmin Polskich EUROREGIONU NYSA. Předsedou sdružení byl zvolen pan Franciszek Zaborowski, starosta města a gminy Bogatynia.

Dopisy prezidentů:

Ein Staatspräsident
Bonn, den 25. April 1991

An den
Landrat des Landkreises Zittau
Herrn Rainer Wagner
Postfach 246
D-8000 Zittau

Lieber Herr Wagner,

Zur Ihnen Brief vom 18. März dankte ich Ihnen herzlich. Mit Freude habe ich gelesen, daß Sie die bei meinem Besuch in letzten Dezember in Zittau ausgetauschten Gedanken mit der Regionalkonferenz "Prelländerrecht" bereits in eine praktische Zusammenarbeit einmünden lassen.

Dem Wunsch ich gemeinsam mit dem Präsidenten Heines und Hevel die Zehnversuche über die Voraussetzung, von der herkömmlich regionalen Projekte für die weitere wirtschaftliche Entwicklung in der Region ausgehen werden. Denkbar wäre ich Ihnen, wenn Sie mich zu geeigneter Zeit über die Ergebnisse der Konferenz unterrichten können.

Ihrem Tagung wünsche ich den besten Erfolg. Gleichzeitig bitte ich Sie, allen Teilnehmern meine herzlichen Grüße zu übermitteln.

Mit allen guten Wünschen

Richard von Weizsäcker

Richard von Weizsäcker

PRÉSIDENT
COMITÉ A SLOVENSKÉ REPUBLICE

V Praze dne 11. dubna 1991

VAŠEHO PRÁVCE,

Jsem velmi potěšen setkáním na bilaterální konferenci a setkání euroregionu ve stylu Biele, Pohl a Brundelmann. O skladbu toho programu jsem informoval. Z přehledu dává se konference ve dvou částech, jedna souvisí s ústředím - bude se vztahovat k oboustrannému vztahu. V rámci konferencí jsou dále a vyjadřují svůj názor podpora společné práce, spolupráce k rozvoji regionu.

Václav Havel

Glad with sincere
Dovolením představitel
480 00 Liberec

Prezydent
Rzeszowskiej, Polski

WARSZAWA, 1991-05-07

WARSZAWA, 1991-05-07

Jerzy Nalichowski
Wojewoda Jeleniohorski

STANOWISKO ZARADKU NISSE:

A konferencji w Jelenie Górze wzięli udział przedstawiciele władz samorządowych miast i gmin z planów województwa polskiego i niemieckiego. Konferencja miała charakter poglądowy i nie miała charakteru politycznego.

Podczas konferencji wyrażono nadzieję, że w najbliższym czasie dojdzie do utworzenia wspólnoty samorządowej miast i gmin z planów województwa polskiego i niemieckiego. Konferencja miała charakter poglądowy i nie miała charakteru politycznego.

W trakcie konferencji wyrażono nadzieję, że w najbliższym czasie dojdzie do utworzenia wspólnoty samorządowej miast i gmin z planów województwa polskiego i niemieckiego.

Lech Wałęsa

Lech Wałęsa

Euroregion Neisse – Nisa – Nysa

2. institucionální aspekty Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa

Jako organizační nástroje pro rozvoj přeshraniční spolupráce se nabízí prostřednictvím vlastní iniciativy pohraničních regionů následující možnosti řešení:

- *vypracování hranic přesahujících konceptů pro euroregiony, které zahrnují veškeré oblasti lidského soužití. Tyto slouží jako podklad pro realizační programy (operační programy), opatření a projekty až k jejich hranici přesahující realizaci,*
- *zohlednění principu subsidiarity také pro přeshraniční spolupráci, kterému musí být vymezen v rámci státních oprávnění vlastní realizační prostor,*
- *vytvoření hranic přesahující organizace s vlastním finančním objemem ze zdrojů samotných regionů,*
- *vlastní iniciativa a vlastní prostředky jako předpoklad pro podporu zvenku,*
- *účast občanů při slyšeních, hranici přesahující poradenství pendlerů a vypracování společných map, textů, statistik atd.,*
- *získání právně akceptovatelných výkonných adresátů a jednání schopných smluvních partnerů jako předpokladu k získání a spravování finančních prostředků (otázka právní závaznosti, důkazu o využití, atd.).*

Euroregion Neisse-Nisa-Nysa

ERN je jedním z několika komunálních hranice přesahujících zájmových sdružení, které vznikly po roce 1990 na východní hranici Evropské unie.

Vedle rozdílných organizačních struktur se Euroregion Nisa liší od podobných sdružení především působením na rozhraní tří států.

Od samého počátku díky nepochybně obtížné konstalaci (rozdílné správní roviny a kompetence včetně velké možnosti konfliktu zájmů) byla zapotřebí velmi intenzivní práce a především vysoká připravenost ke spolupráci mezi státní a komunální úrovní tak jako i mezi veřejnými a privátními organizacemi.

Nezbytným předpokladem úspěšné realizace projektů je atmosféra důvěry, akceptování a tolerance. Členy Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa jsou tři níže uvedené sdružení. Individuální členství každé strany v těchto sdruženích je jejich vnitřní věcí.

ERN je dobrovolné zájmové sdružení obcí, měst a okresů. Jejich spolupráce spočívá na zásadách rovnoprávnosti, vyjádřených „Evropskou rámcovou úmluvou o spolupráci přesahující hranice mezi územními celky a orgány,“ přijatou Evropskou radou v roce 1980.

Po právní stránce toto sdružení nemá vlastní právní subjektivitu.

Členové Euroregionu usilují o:

- rozvoj vzájemné spolupráce v otázkách územního plánování a uspořádání,
- zachování a zlepšování životního prostředí,
- zvyšování životní úrovně obyvatel,
- rozvoj a zlepšení infrastruktury přesahujících hranice,
- rozvoj spolupráce při likvidaci požárů a přírodních katastrof,
- rozvoj veřejnědopravního pohraničního styku a turistiky,
- rozvoj kultury,
- zlepšování mezilidských vztahů,
- rozvoj spolupráce v sociální a humanitární oblasti,
- vyřizování občanských stížností v hranice přesahujících případech.

Cílem Euroregionu je na regionální úrovni napomáhat všem činnostem, které povedou k zapojení všech zúčastněných zemí do Evropské unie.

Vnitřní struktura a ústřední osoby jsou následující.

Euroregion je tvořen třemi samostatnými sdruženími s právní subjektivitou. Každé sdružení má v RADĚ deset mandátů.

Rada je nejvyšším orgánem Euroregionu. Pracovní grémia jsou PRESÍDIUM, SEKRETARIÁT a PRACOVNÍ SKUPINY. Výkonným a administrativním orgánem je sekretariát, všechny ostatní orgány jsou čestné. Sekretariát ERN je administrativním orgánem sdružení. Je tvořen trojstranným konsiliem sekretářů, kteří reprezentují zúčastněné strany a pro výkon své funkce mají plnou moc. Současným sídlem Euroregionu je Zittau. Sekretariát koordinuje činnost pracovních skupin Euroregionu a vyřizuje administrativní záležitosti týkající se orgánů Euroregionu. Pracovní skupiny řeší odborné problémy v rámci jednotlivých činností Euroregionu a vypracovávají návrhy a doporučení pro Radu, která je schvaluje a jejich realizaci dále prosazuje.

Trojzemí

Při činnosti Euroregionu Nisa jsou uplatňovány následující základní principy:
PARITA • ROTACE • KONSENSUS • ROVNOCENNOST

EUROREGION je instituce, která je

- výlučně dobrovolné demokraticky organizované hranici přesahující zájmové sdružení obcí
- platforma pro nejrozdílnější hranici přesahující procesy
- komunikační místo
- místo, na které se mohou obracet interní nebo externí partneři (občané, zástupci zájmových sdružení, úřady, vlády, EU)

EUROREGION není:

- nástrojem, který může krátkodobě odstranit strukturální nedostatky této oblasti
- hospodářsky podporovaná společnost
- pobočka EU nebo zařízení vytvořené na požadavek EU
- úřadem s výsostnými úkoly.

V této souvislosti je možno vidět hlavní význam Euroregionu v řešení obecních a okresních hranice přesahujících úkolů, například zpracování hranice přesahujících koncepcí, koordinace projektů nebo schopnosti organizovat činnosti překračující hranice.

Členové Euroregionu

Euroregion Neisse–Nisa–Nisa je tvořen třemi samostatnými sdruženími s právní subjektivitou, a to Komunalgemeinschaft EUROREGION NEISSE e.V., Regionální sdružení EUROREGION NISA a Stowarzyszenie Gmin Polskich EUROREGIONU NYSA.

Členy Komunalgemeinschaft EUROREGION NEISSE jsou okresy Sächsischer Oberlausitzkreis, Niederschlesischer Oberlausitzkreis, Bautzen, město Hoyerswerda a svobodné město Görlitz.

Členy Regionálního sdružení EUROREGION NISA jsou obce a města: Albrechtice v Jizerských horách, Bedřichov, Bělá u Semil, Benešov u Semil, Bezděz, Bílá, Bílý Kostel, Bílý Potok, Blíževedly, Bozkov, Brniště, Bulovka, Cetenov, Cvikov, Černousy, Česká Lípa, Český Dub, Čtverín, Desná v Jiz. horách, Děřichov, Doksy, Dolní Podluží, Dolní Poustevna, Doubice, Dubnice, Frýdlant, Habartice, Hamr na Jezeře, Harrachov, Hejnice, Heřmanice, Hlavice, Hodkovice nad Mohelkou, Horní Podluží, Horní Řasnice, Hrádek nad Nisou, Hrubá Skála, Chotyně, Chrastava, Chřibská, Chuchelna, Jablonec nad Nisou, Jablonné v Podještědí, Janov nad Nisou, Jeřmanice, Jilemnice, Jindřichovice pod Smrkem, Jiřetín pod Jedlovou, Jiříkov, Josefův Důl, Kamenický Šenov, Karlovice, Koberovy, Kobylky, Kořenov, Krásná Lípa, Krásný Les, Krompach, Kryštofovo Údolí, Křižany, Lázně Libverda, Liberec, Lipová u Šluknova, Lišný, Lobendava, Lomnice nad Popelkou, Loužnice, Lučany nad Nisou, Maršovice, Mařenice, Mikulášovice, Mimoň, Mírová pod Kozákovem, Mníšek, Nová Ves u Chrastavy, Nová Ves nad Nisou, Nové Město pod Smrkem, Noviny pod Ralskem, Nový Bor, Nový Oldřichov, Ohrázenice, Okrouhlá, Oldřichov v Hájích, Osečná, Paceřice, Paseky nad Jizerou, Pěnčín, Pertoltice, Plavy, Polevsko, Proseč pod Ještědem, Příšovice, Radčice, Radimovice, Rádlo, Ralsko, Raspenava, Rokytnice nad Jizerou, Rumburk, Rybníště, Rychnov u Jablonce nad Nisou, Rynoltice, Semily, Skalice u České Lípy, Sloup v Čechách, Smržovka, Soběslavice, Sosnová, Staré Křečany, Stráž nad Nisou, Stráž pod Ralskem, Stvolínky, Světlá pod Ještědem, Svijanský Újezd, Svor, Sychrov, Šimonovice, Šluknov, Tanvald, Turnov, Varnsdorf, Velké Hamry, Velký Šenov, Višňová, Všelibice, Záhoří, Zahradky u České Lípy, Zákupy, Zásada, Zlatá Olešnice, Žďárek, Železný Brod, okresní úřad Česká Lípa, okresní úřad Děčín, okresní úřad Jablonec nad Nisou, okresní úřad Liberec, okresní úřad Semily, Regionální hospodářská komora NISA, Sdružení pro Český ráj.

Členy Stowarzyszenie Gmin Polskich EUROREGIONU NYSA jsou města a gminy Bolesławiec, Gozdnic, Jawor, Jelenia Góra, Kamienna Góra(m), Karpacz, Kowary, Lubań, Łęknica, Piechowice, Świeradów Zdrój, Szklarska Poręba, Wojcieszów, Zawidów, Zgorzelec(m), Złotoryja, Bogatynia, Bołków, Gryfów Śląski, Leśna, Lubawka, Lwówek Śląski, Lubomierz, Mirsk, Nowogrodziec, Pieńsk, Węgliniec, Wleń, Janowice Wielkie, Jeżów Sudecki, Kamienna Góra (g), Marciszów, Mysłakowice, Mściwojów, Olszyna, Osiecznica, Podgórzyn, Przewóz, Siekierczyn, Stara Kamienica, Sulików, Wymiarki, Zgorzelec.

3. regionální plánování

Administrativní mapa

Dnešní Evropa se vyznačuje společnou kulturou a dějinami. Národní státy vznikly především v 19. a 20. století. Mezi těmito státy vznikly státní hranice, které dnes evropskou integraci značně ztěžují. Na těchto hranicích se navzájem dotýkají různě strukturované a různě spravované státy a územní společenství s rozdílnými právními, správními, hospodářskými, sociálními a kulturními systémy. Z těchto skutečností vyplývají právní, ekonomické, sociální a politické problémy a úkoly, jejichž řešení je úkolem přeshraničního územního plánování a přeshraniční spolupráce lidí. Přeshraniční územní plánování si klade za cíl, pomoci překonat negativní vlivy hranice, které negativně ovlivňují stupeň jejich propustnosti. Přeshraniční plánování přitom zahrnuje takové obory, jako jsou spolupráce v oblasti územního uspořádání, plánování rozvoje země, regionální plán a místní plánování.

Přeshraniční rozvojový plán, který se zabývá cílenými vlivy na regionální rozvoj společnosti, hospodářství a přirozeného, budovaného a sociálního prostředí v pohraničí, je ve všech oblastech prováděn v rámci evropské politiky regionálního rozvoje, národní politiky regionálního rozvoje, zemského a regionálního plánu a lokálních plánů. Nejdůležitější právní a odborné předpoklady pro přeshraniční územní plánování, byly položeny „Evropskou chartou územního rozvoje“ z roku 1983 a „Rámcovou konvencí pro zlepšení přeshraniční spolupráce místních sdružení“ z roku 1981.

K prohloubení spolupráce v oblasti územního rozvoje došlo v posledních letech rovněž na komunální a regionální úrovni. Jsou to například Euroregiony, které ve stále větší míře vypracovávají své koncepty územního rozvoje, do kterých vkládají své představy a úvahy o rozvoji území a pomocí těchto úvah stále více pozitivně ovlivňuje a konkretizuje územní plánování na obou stranách hranice.

Vhodná by byla další intenzifikace přeshraniční spolupráce v oblasti územního rozvoje za silnější účasti obcí a regionů. Přitom je rovněž nutno zabránit, aby státní plánovací práce byly přeshraničně odsouhlasovány pouze při zohlednění sektorálních aspektů. Také odborné plánovací práce, mající za základ zákonné normy, by měly být prováděny na základě cílů, zásad a konceptů územního rozvoje. Pro přeshraniční koordinaci postačuje často včasná informovanost a účast souseda a odsouhlasení územních plánů, jejichž platnost dosud končí na státní hranici. Pokud však hrozí bezprostřední střet zájmů v hraniční oblasti a ani návaznost rozhodnutí a doporučení komise pro územní plánování situaci neřeší, musí být zúčastněné státy být připraveny závazně zakotvit přeshraniční plánování ve státní smlouvě.

Euroregion Neisse–Nisa–Nysa

Potřeba těsné přeshraniční spolupráce na úseku regionálního a územního plánování byla zdůrazněna již v memorandu ze zakládající konference ERN v Zittau v roce 1991. Založená pracovní skupina ERN pro regionální plán v minulých letech vypracovala nebo se podílela na vzniku následujících společných podkladů:

- Územní schéma Euroregionu Neisse–Nisa–Nysa 1:100 000
- Barevná topografická mapa ERN 1:100 000
- Mapa administrativního členění ERN
- Studie rozvoje česko–polského pohraničí (2x aktualizace)
- Koncept rozvoje Euroregionu Neisse–Nisa–Nysa (Domier)

I přes rozdílná zákonná ustanovení v tomto oboru včetně metodik zpracování dochází v pracovní skupině soustavně k výměně informací i vzájemnému posuzování investičních akcí v příhraničním území. Pro společnou výměnu informací byly v posledním období rovněž důležité následující rozvojové a plánovací dokumenty:

- Studie zagospodarowania przestzennego wojvodství Jelenia Góra
- Regionální plán východního Saska
- Územní plány velkých územních celků (příhraničí ČR)
- Strategie rozvoje budoucího Libereckého a Ústeckého kraje

Tyto vzájemně koordinované materiály tvoří potřebné podklady pro podrobné dílčí projekty uplatňované pro programy INTERREG, Phare CBC i další národní i evropské fondy.

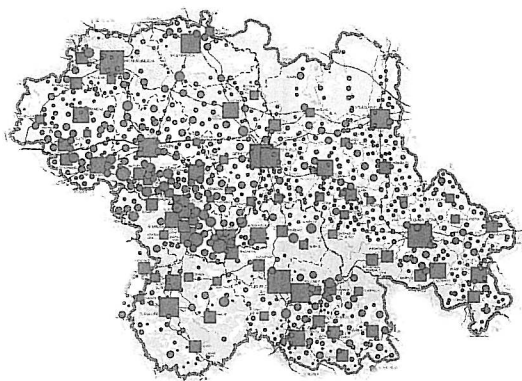
Výhledy

Další pokračující přeshraniční spolupráce vyžaduje především :

- důkladný průzkum současných a budoucích rozvojových problémů daného území
- rozbor právních překážek a omezení, které brání rozvoji přeshraniční spolupráci v oblasti územního plánování
- průběžné předávání informací a výsledků průzkumu území za pomoci socio – ekonomických analýz územního rozvoje
- vytvoření přeshraničních rozvojových konceptů a programů pro celkový rozvoj území v kontextu s rozvojem sousedních regionů
- pravidelné přeshraniční odsouhlasování všech plánů a opatření, týkající se daného území
- rozbor, zda v příhraniční oblasti existují akční prostory pro politické cíle v oblasti územního plánování
- vymezení ochranných zón a biotopů, přeshraničních přírodních parků a přeshraniční krajinné plánování
- odsouhlasování lokálních plánovacích prací v hraničních obcích

Nadto by bylo dobré vytvářet ve střednědobém horizontu společné, přeshraniční regionální plány s bezprostřední závazností pro všechna veřejná plánovací pracoviště jako formy přeshraničního územního plánu, do kterého se posléze přeshraniční místní plánovací práce zakomponují. Všechny aktivity v oblasti územního plánování a regionálního rozvoje by měly pro jejich lepší prosazování být součástí regionálních přeshraničních rozvojových konceptů a operačních programů.

Tematická mapa

4. statistika

Cílem přeshraniční spolupráce v hraničních regionech je odstraňování překážek a rozdělovacích faktorů v regionech a překonávání hranice, případně snížení jejího významu na správní hranici. V pokračující evropské integraci a rozvíjející se hospodářské spolupráci musí mít také lidé v pohraničních oblastech své právo požadovat rovnocenné poměry života v této nové Evropě. „Lidská tvář“ evropské politiky se může nejspíše projevit tam, kde vůle po spolupráci je životně nutná a bude praktikována – v hraničních regionech. Zde musí rušení bariér pokračovat a život „zády k sobě“ se musí změnit na společný život „tváří k sobě“.

K tomu přispívá především pravidelná výměna vzájemných informací a dat o jednotlivých částech příhraničních území. Vzájemná spolupráce při přeshraničním poskytování statistických údajů je základem pro společnou hospodářskou a sociálně kulturní spolupráci v pohraničních a hraničních přesahujících regionech. Tvoří mimo jiné předpoklady pro:

- dlouhodobý přeshraniční hospodářský vývoj a vytvoření pracovních míst v regionech,
- zlepšení všeobecných životních podmínek v pohraničním regionu
- přijatelnost hospodářské spolupráce např. v živnosti a obchodu nebo při budování infrastruktury

Statistika přeshraničních regionů

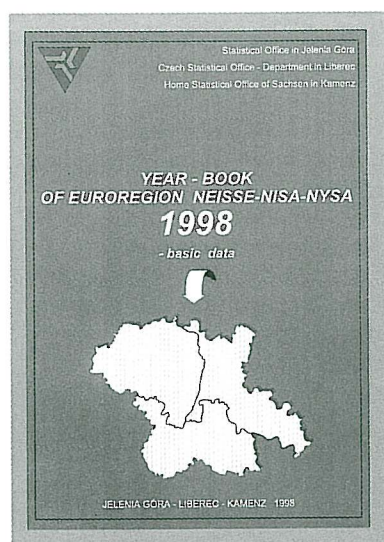
- je důležitým pramenem informací o kulturně-historického dědictví, jeho udržování a rozvíjení
- je důležitým nástrojem pro hledání budoucích investic a stejně tak přispívá ke zlepšení řízení rozvoje regionu, zlepšování jeho image, má pozitivní efekt na plánování opatření v oblasti přeshraničního rozvoje hospodářství
- slouží integraci a posílení soudržnosti přeshraničního regionu

Euroregion Neisse–Nisa–Nysa

Rostoucí zájem o přeshraniční spolupráci vyvolal po založení ERN potřebu poskytovat věrohodné a srovnatelné statistické údaje. Pro tento úkol se stala nezbytná spolupráce statistických úřadů z území ERN. Praktická spolupráce umožnila určit tématickou oblast přeshraniční statistiky, avšak přetrvávajícím problémem se ukázala otázka srovnatelnosti dat. Tyto i jiné problémy byly řešeny na konferencích statistiků, a to:

- Metodické a praktické problémy statistiky na území euroregionů (Jelenia Góra 1994)
- Statistika euroregionů na příkladě polsko-česko-německé spolupráce (Dresden 1996)

Statistická ročenka

Jako dobrý příklad spolupráce statistiků na území ERN lze označit vydávání statistických podkladů, publikací a srovnávacích brožur:

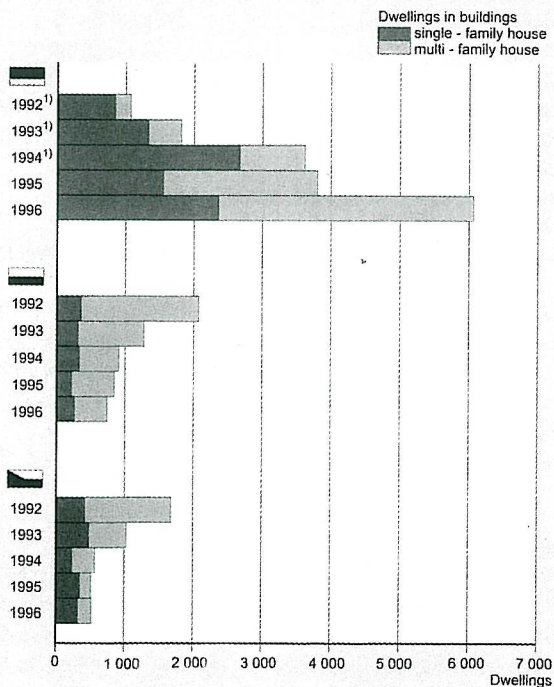
- Euroregion Neisse–Nisa–Nysa – základní informace (1994)
- Liberec – Görlitz – Jelenia Góra (1995)
- Hrádek nad Nisou – Zittau – Bogatynia (1997)
- Jablonec nad Nisou – Bautzen – Zgorzelec (1998)

Dosud nejvýznamnějším výsledkem spolupráce statistiků ERN bylo vydání „Ročenky ERN 1998“ ve 3 jazycích ERN a angličtině.

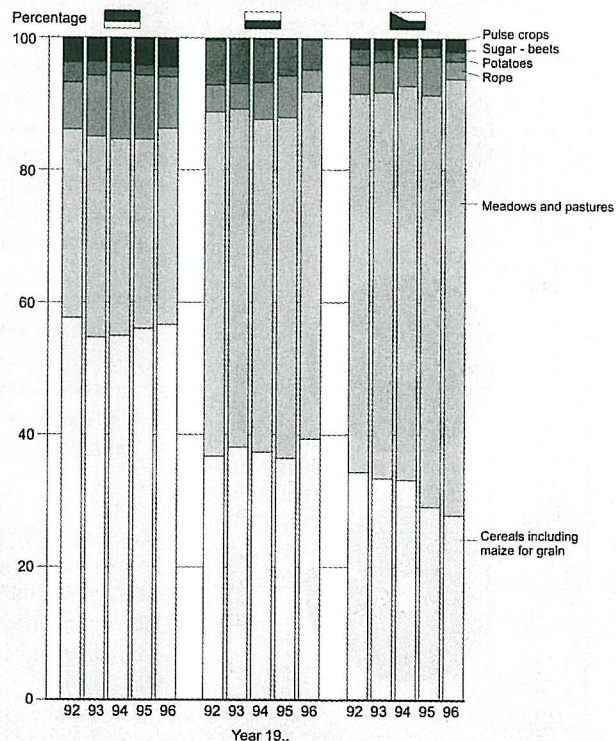
Spolupráce statistiků ERN se v mnoha oborech lidské činnosti prokázala jako potřebná a stala se jednou z prioritních činností do budoucna.

Statistické porovnání

Dwellings completed in Euroregion Neisse - Nisa - Nysa
by kind of buildings

Sown area of some crops in Euroregion Neisse - Nisa - Nysa

5. hraniční přechody

Hranice jsou „žizvy dějin na tváři Evropy“.

Hranice národních států od 18.století rozdělovaly evropská historická území s jejich regiony a národními skupinami. Státní hranice se vyvinula z potřeby ochranné funkce. Právnický viděno představují hranice určitou čáru, na níž končí suverenity států.

V době národních států s jejich válečnými rozmíškami vznikly, také ze strachu před vojenskými přepady, užší nebo širší hraniční pruhy a oblasti, které byly charakterizovány okrajovou polohou v mnoha oblastech. Hraniční území se díky tomu – kromě několika výjimek – stala strukturně slabými oblastmi, které často nebyly vůbec nebo jen nedostatečně zpřístupněny silnicí nebo železnicí.

Euroregion Neisse–Nisa–Nysa

V polovině 20.století došlo v oblasti současného území Euroregionu Neisse–Nisa–Nysa k novému uspořádání státních hranic. Současně došlo k uzavření mnoha tradičních hraničních přechodů a přirozených cest, silnic a stezek. Znovuotevření a doplnění v minulosti používaných hraničních přechodů na tradičních trasách je důležitým předpokladem pro obnovení přímých kontaktů lidí, jejich vzájemného poznávání a urychlení vzájemného hospodářského a sociálního rozvoje na obou stranách hranice. Společné úsilí o lepší prostupnost hranic přineslo v období od roku 1990 pozitivní výsledky. Na hraničních mezi německou, českou a polskou částí ERN bylo do roku 1990 celkem 11 hraničních přechodů, z toho 4 železniční, 6 silničních a 1 pro pěší. Od roku 1990 se podařilo na těchto hraničních otevřít 31 nových hraničních přechodů a zvýšil se tak jejich počet na 42 přechodů (z toho 5 železničních, 15 silničních a 16 pro pěší). Na základě dalších požadavků a návrhů se předpokládá v příštích letech otevření dalších 18ti hraničních přechodů (z toho 2 železniční, 11 silničních a 6 pro pěší). Celkem přes 50 hraničních přechodů v oblasti Euroregionu Neisse–Nisa–Nysa zajistí v budoucnu možnosti vzájemné komunikace obyvatel všech tří zemí v srdci Evropy.

Jędrzychowice (PL) – Ludwigsdorf (D)

Porajów (PL) – Zittau (D)

Krkonoše (CZ) – Karkonosze (PL)

CZ/PL

Hrádek nad Nisou – Porajów		
Hrádek nad Nisou – Sieniawka		
Kunratic – Bogatynia		
Andělka – Lutogńiewice		
Černousy – Zawidow		
Habartice – Zawidow		
Srbská – Miłoszow		
Nové Město pod Smrkem – Czierniawa Zdrój		
Smrk – Izerski Stog		
Jizerka – Orle		
Harrachov nádraží – Orle		
Harrachov – Jakuszyce		
Harrachov – Jakuszyce		
Vosecká bouda – Srzenica		
Przelecz Karkonoska – Špindlerovka		
Przelecz Okraj – Pomezni Boudy		
Równia pod Śnieżką – Luční Bouda		
Śląski Dom – Jelenka		
Sowia Przelecz – Jelenka		
Niedamirów – Albeřice		
Okrzeszyn – Petřikovice		
Lubawka – Královec		
Lubawka – Královec		

D/PL

Bad Muskau – Leknica		
Podrosche – Przewóz		
Horka – Weglinec		
Ludwigsdorf – Jedzichowice		
Krauschwitz – Leknica		
Deschka – Piensk		
Görlitz – Zgorzelec		
Görlitz – Zgorzelec		
Görlitz – Zgorzelec		
Hagenwerder – Radomierzycy		
Ostřitz – Krzewina		
Ostřitz – Posada		
Zittau – Sieniawka		
Zittau – Sieniawka		
Zittau – Porajów		

CZ/D

Zadní Doubice – Hinterhermsdorf		
Mikulášovice – Hinterhermsdorf		
Tanečnice – Sebnitz		
Dolní Poustevna – Sebnitz		
Tomášov – Sebnitz		
Dolní Poustevna – Sebnitz		
Lobendava – Neustadt		
Lobendava – Steinigtwolmsdorf		
Lipová – Sohland		
Rožany – Sohland		
Rožany – Sohland		
Jiřikov – Ebersbach		
Rumburk – Seifhennersdorf		
Rumburk – Neugersdorf		
Varnsdorf – Seifhennersdorf		
Dolní Podluží – Waltersdorf		
Varnsdorf – Grossschönau		
Jiřikov – Neugersdorf		
Dolní Světlá – Waltersdorf		
Krompach – Jonsdorf		
Krompach – Hain		
Petrovice – Kammloch		
Petrovice – Lückendorf		
Hrádek nad Nisou – Hartau		
Hrádek nad Nisou – Zittau		

6. doprava

Doprava a infrastruktura jsou životně důležité prvky hospodářství. Vzhledem k tomu, že příhraniční regiony obvykle nepatří mezi nejdůležitější hospodářská centra země, mají často nedostatečně rozvinuté infrastruktury s pouze občasným propojením přes hranici. Zkvalitňování, modernizace a zvyšování efektivity dopravní sítě leží v ohnisku zájmu příhraničních regionů. Jsou nepostradatelné pro zlepšení životních podmínek lidí v příhraničních regionech a neoddělitelně spojeny s úspěšným regionálním rozvojem. Rozvoj sítě veřejné dopravy spolu s hraničními přechody má v příhraničních regionech důležitou prioritu ve spojitosti s usnadněním mobility lidí uvnitř příhraničních regionů. Jsou důležité při prosazování rychlé přepravy zboží a nákladů na širší trhy a zpět i pro usnadňování přístupu turistů do regionu. Železniční doprava rovněž snižuje tlak na životní prostředí a letecká doprava má zvláštní důležitost při překonávání problémů vyplývajících z periferního rázu regionů.

Euroregion Neisse–Nisa–Nysa

Pro území Euroregionu Neisse–Nisa–Nysa má rozvoj kvalitních dopravních spojení prioritní význam, a to jak uvnitř území, tak i spojení s hlavními evropskými centry. Tato problematika je soustavně tématem pracovní skupiny ERN pro dopravu, která zpracovala „Společnou koncepci dopravních záměrů v Euroregionu Nisa – doprava silniční, železniční a letecká (1998)“.

Pro rozvoj silniční dopravy je hlavní trasou dálnice A4 Dresden – Görlitz (dokončená v nové úpravě) a její prodloužení do Legnice a ve výhledu plánovaná dálnice A3 Lubawka – Stetin, která navazuje na dálnici D11 Praha – Hradec Králové – Královec.

Hlavní silnice regionálního významu by měla spojovala město Jelenia Góra s významnými městy na severních okrajích Sudetských hor – Frýdlant, Bogatynia, Zittau, Rumburk, Neustadt. Některé úseky tohoto propojení jsou již v realizaci (průtah v městě Jelenia Góra, obchvat v Neugersdorfu a Rumburku), další úseky se připravují (obchvat Sieniawka–Bogatynia, obchvat Frýdlantu a Nového Města pod Smrkem, přeložka části silnice B178 mezi Zittau a Löbau).

Vedle dnešního silničního spojení z Hrádku nad Nisou do Porajowa a do Zittau se připravuje propojení české rychlostní silnice R35 Turnov–Liberec–Hrádek nad Nisou na přeložku německé silnice B178 Zittau–Weissenberg a rekonstruovanou polskou silnici 352 a 354 Sieniawka–Zgorzelec. Toto řešení je v souladu s připravovanou přeložkou polské silnice Sieniawka–Bogatynia–Kunratice, která umožní rychlé spojení z Německa přes Frýdlantský výběžek do Jizerských hor a Krkonoš.

V železniční dopravě se připravuje postupná modernizace hlavních tratí. Významné je několikaleté úsilí o obnovení železničního spojení Harrachov–Jakuszyce, Dolní Poustevna–Sebnitz a prodloužení osobní dopravy z Černous do Krzewiny Zgorzelecké.

V letecké dopravě se soustřeďuje pozornost na modernizaci letišť v Liberci, Rothenburgu a Jelenia Góra.

Výhled

Ke zlepšení připojení a otevření dalších oblastí na obou stranách národní hranice a pro zlepšení předpokladů pro přeshraniční spolupráci mohou především přispět následující infrastrukturní projekty :

- nasměrování cílů vývoje infrastruktury v pohraničí podle společných územněplánovacích strukturálních představ, regionálních politických potřeb a požadavků a odpovídajících národních a evropských úvah
- společná koordinace infrastrukturních plánů na obou stranách hranice
- rozvoj přeshraničních sítí ve veřejné osobní autobusové dopravě
- budování a výstavba hraničních přechodů pro zkrácení čekacích dob a urychlení dopravy
- rozvoj přeshraničních výrobních a marketingových aktivit v dopravním sektoru

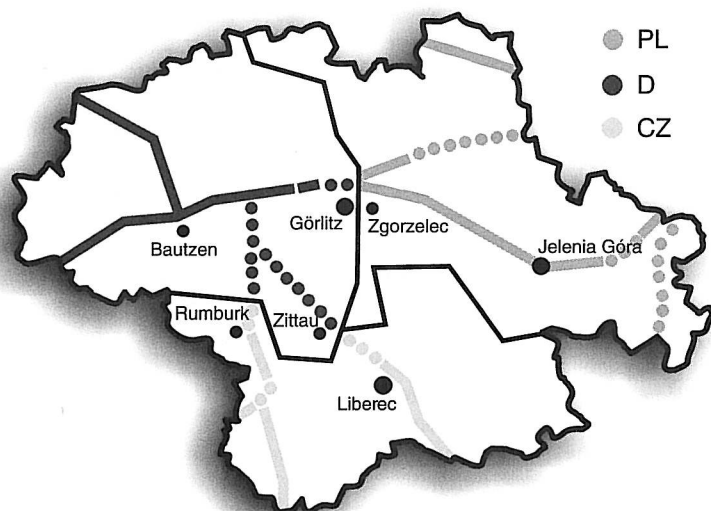
Na realizaci některých opatření bylo ze zdrojů EU spolufinancováno:

- obchvat Rumburk – Neugersdorf
- obchvat Jelenia Góra

Závěr

Mezinárodní spojení nesmí hraniční a přeshraniční regiony učinit jen transitními zónami. Při stavbě, příp. výstavbě dopravní infrastruktury, je třeba brát ohled na zájmy lidí, kteří v uvedených oblastech žijí, jakož i na požadavky ochrany životního prostředí, přírody a krajiny. Projekty dopravní infrastruktury se mohou realizovat jen za rovnoprávné účasti příslušných hraničních a přeshraničních regionů.

Dopravní osy

7. energetika a ovzduší

Vzduch, voda a vývoj přírody se na hranici nezastaví. Proto je třeba účinné ochrany životního prostředí a přírody přes hranice, která by měla být zahrnuta do přeshraničních směrnic územního plánování. Aktivní utváření krajiny v hraničních a přeshraničních regionech vyžaduje společný postup při řešení přeshraničních problémů se znečištěním vzduchu a vody, s omezením vzniku odpadů, jejich odstraňováním a recyklací a s bojem proti hluku. Přitom je třeba dbát na značné rozdíly v ochraně životního prostředí a přírody, jakož i z toho vyplývajících priorit v jednotlivých hraničních a přeshraničních regionech.

Problémy, kterým příhraniční regiony čelí v této oblasti, mají také původ v rozdílné úrovni uvědomování si ekologických problémů a důležitosti ochrany životního prostředí na obou stranách hranice, v rozdílech ve strukturách, kompetencích, státní správě a legislativě. Tato rozmanitost problémů ukazuje, že životní prostředí jednoduše není problémem na úrovni států a jeho problémy je možno řešit pouze v přeshraničním kontextu.

Euroregion Neisse–Nisa–Nysa

Příhraniční oblast ERN byla do roku 1990 místem se značnou ekologicky problematickou hospodářskou činností. Toto se projevovalo i na kvalitě ovzduší, které zejména v zimních obdobích vlivem geografických a klimatických podmínek vytvářelo stále více nesnesitelnější životní podmínky (smog, inverze). Takto znečišťovaný vzduch vlivem povětrnostních podmínek ovlivňoval příhraniční oblasti sousedních států. Každá ze tří částí ERN byla původcem určitého znečišťování ovzduší.

Energetika

Změna struktury energetického zásobování a následný útlum těžby hnědého uhlí v Lužici (SRN) znamenaly zrušení mnoha elektrárenských zdrojů včetně elektrárny Hirschfelde a Hagenwerder na německo-polské hranici. Toto mělo pozitivní vliv na snížení emisí v celém příhraničním regionu.

V současné době největšími energetickými zdroji na území ERN zůstávají elektrárny Boxberg a Schwarze Pumpe v Lužici a elektrárna Turów s výkonem 2000 MW, kde v současnosti probíhá kompletní rekonstrukce s termínem dokončení do roku 2005. Na území všech tří částí ERN probíhá postupně nahrazování spalování fosilních paliv plynofikací.

Pro využití netradičních technologií pro výrobu elektrické energie jsou vhodné podmínky v německé části ERN, kde postupně vznikají oblasti s větrnými elektrárnami.

Pro zajištění rezervního zásobování Šluknovského výběžku elektrickou energií a možnosti oboustranné výměny elektrického proudu se počítá s výstavbou propojovacího vedení Hrádek nad Nisou (CZ) – Zittau (SRN) – Varnsdorf (CZ) a Kiesdorf (SRN) – Mikolow (P).

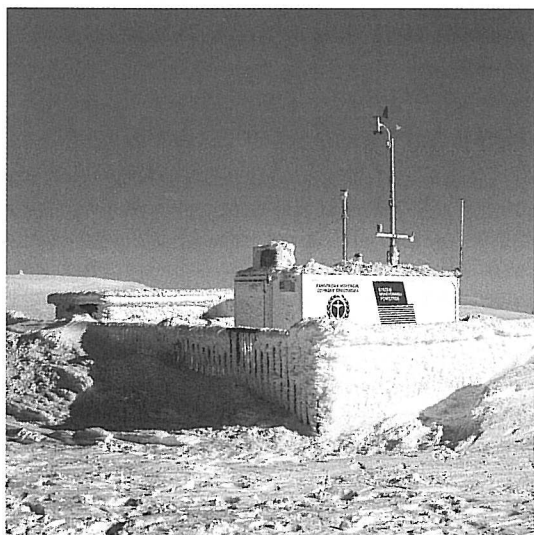
V roce 1997 byl pro oblast ERN zpracován přeshraniční ekologicko-energetický koncept s návrhem rozvoje do roku 2010.

Větrná elektrárna

Ovzduší

Požadavek monitoringu čistoty ovzduší a vzájemné výměny naměřených dat mezi jednotlivými částmi ERN se stal jedním z důležitých bodů memoranda z konference ERN konané v roce 1996 v městě Jelenia Góra. V minulých letech byla z národních i mezinárodních prostředků vybudována na území všech tří států měřicí síť, která byla v roce 1997 navzájem propojena. Na základě pravidelné výměny naměřených hodnot bylo možno vybudovat systém varování obyvatel při inverzních situacích v ERN.

Stanice kontroly čistoty ovzduší v Krkonoších

8. voda

Vzduch, voda a vývoj přírody se na hranici nezastaví. Proto je třeba účinné ochrany životního prostředí a přírody přes hranice, která by měla být zahrnuta do přeshraničních směrnic územního plánování. Aktivní utváření krajiny v hraničních a přeshraničních regionech vyžaduje společný postup při řešení přeshraničních problémů se znečištěním vzduchu a vody, s omezením vzniku odpadů, jejich odstraňováním a recyklací a s bojem proti hluku. Přitom je třeba dbát na značné rozdíly v ochraně životního prostředí a přírody, jakož i z toho vyplývajících priorit v jednotlivých hraničních a přeshraničních regionech.

Problémy, kterým příhraniční regiony čelí v této oblasti, mají také původ v rozdílné úrovni uvědomování si ekologických problémů a důležitosti ochrany životního prostředí na obou stranách hranice, v rozdílech ve strukturách, kompetencích, státní správě a legislativě. Tato rozmanitost problémů ukazuje, že životní prostředí jednoduše není problémem na úrovni států a jeho problémy je možno řešit pouze v přeshraničním kontextu.

Euroregion Neisse–Nisa–Nysa

Osou trojzemí, kde se stýkají hranice Německa, Polska a České republiky je řeka Lužická Nisa se dvěma hlavními přítoky – Mandavou a Smědou. Vlivem textilního, strojírenského, sklářského a potravinářského průmyslu, s jehož rozvojem nebyly úměrně budovány čistírny odpadních vod, patřila tato příhraniční řeka k nejvíce znečištěným řekám ve střední Evropě. S příchodem společenských změn počátkem 90-tých let a s rozvojem příhraniční spolupráce v rámci ERN se začala situace radikálně zlepšovat.

V roce 1994 byla z prostředků ČR vybudována nová čistírna odpadních vod se systémem kanalizačních přívaděčů pro oblast Liberec–Jablonec.

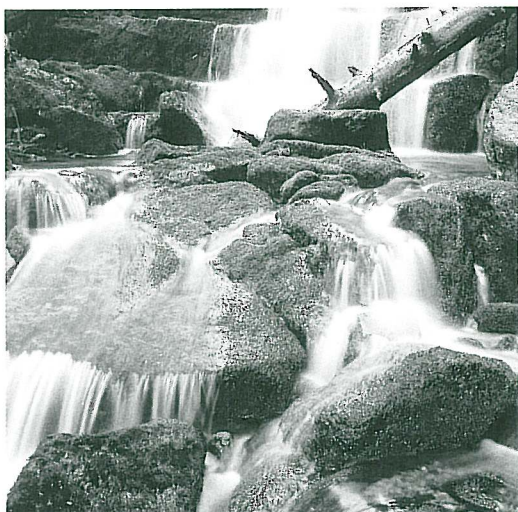
V prostoru Rumburk–Seifhennersdorf–Varnsdorf bylo vlivem státní hranice plánováno pro každé město samostatná čistírna odpadních vod. Po roce 1990 se začalo s realizací projektu propojení těchto měst společnou kanalizací s čištěním odpadních vod ve Varnsdorfu. Odpadní vody z Seifhennersdorfu a sdružení měst „Horní Mandava“ včetně města Rumburk jsou dnes sváděny přes německé území do Varnsdorfu. Z hlediska ekonomického i ekologického se podařilo zrealizovat nejvýhodnější variantu.

Mezi další významné investiční akce v posledních letech patří:

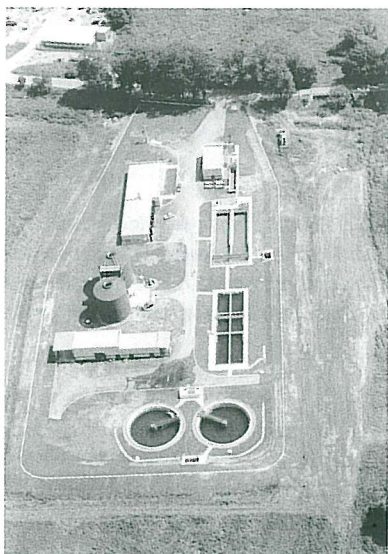
- výstavba čistírny odpadních vod v Hrádku nad Nisou
- výstavba čistírny odpadních vod v Chrástavě
- výstavba čistírny odpadních vod ve Frýdlantě
- rekonstrukce čistírny odpadních vod v Zittau
- budování kanalizačního propojení Lückendorf – Jablonné v Podještědí
- vybudování čistírny odpadních vod Deschka/Pieřsk
- vybudování čistírny odpadních vod Lubaň a Bogatynia

Výsledkem je zlepšení čistoty řeky Nisa cca o 75% původních hodnot a postupné zarybňování celého toku.

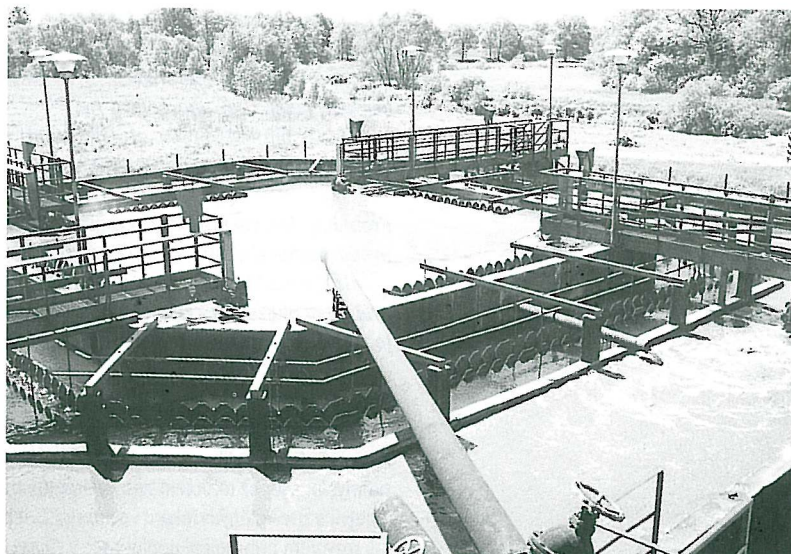
S cílem koordinovat činnosti ve všech oblastech a výměny aktuální informace byla v rámci ERN založena pracovní skupina s názvem „Čistá Nisa“. Vedle pravidelných setkání pracovní skupina organizuje konference, během nichž se odborníci i veřejnost mohou dozvědět o připravovaných záměrech a aktuálním stavu čistoty řeky Nisy.

Povrchová voda v ERN

Čistírna odpadních vod v Hrádku nad Nisou

Čistírna odpadních vod Deschka/Pieřisk

9. lesy

Vzduch, voda a vývoj přírody se na hranici nezastaví. Proto je třeba účinné ochrany životního prostředí a přírody přes hranice, která by měla být zahrnuta do přeshraničních směrnic územního plánování. Aktivní utváření krajiny v hraničních a přeshraničních regionech vyžaduje společný postup při řešení přeshraničních problémů se znečištěním vzduchu a vody, s omezením vzniku odpadů, jejich odstraňováním a recyklací a s bojem proti hluku. Přitom je třeba dbát na značné rozdíly v ochraně životního prostředí a přírody, jakož i z toho vyplývajících priorit v jednotlivých hraničních a přeshraničních regionech.

Možná opatření pro účinné a územním plánováním vzájemně odsouhlasené jednání v hraničních a přeshraničních regionech jsou:

- přeshraniční použití principu původce,
- vypracování přeshraničního programu ochrany životního prostředí a přírody, na regionální, státní a evropské úrovni,
- vytvoření přeshraničních rekreačních oblastí, přírodních a krajinných oblastí nebo přírodních parků a také přeshraniční propojení biotopů,
- průzkum možného zatížení po obou stranách hranice v rámci posuzování vlivu na životní prostředí EIA (např. při plánovaném usídlení se průmyslu, při využití rezerv spodních vod, při stavbě zařízení zatěžujících životní prostředí),
- zřízení přeshraničních databank o životním prostředí a ekologických varovných systémů,
- úsilí o dosažení vyššího standardu i na druhé straně hranice,
- obsáhlá informovanost obyvatelstva a pokud možno rovnoprávný postup slyšení dotčených po obou stranách hranice,
- přeshraniční informační a vzdělávací systémy jako nástroje péče o ochranu životního prostředí.

Lesy byly vždy nejen pro obyvatele příhraničních oblastí důležitou součástí života. Poskytovaly nejen zdroj dřeva jako paliva nebo stavebního materiálu, ale byly i součástí celého ekosystému plnícího mnoho životně důležitých funkcí. Příhraniční regiony se často pro vyrovnání svých strukturních nedostatků stávaly místy s nejrůznějšími druhy ekologicky problematických hospodářských činností. Tyto pak měly za následek postupnou devastaci lesních porostů jak na straně původce, tak i na druhé straně hranice. Poškození lesů pak vedlo ke snižování vodoakumulační schopnosti lesa, k zvýšení rizika povodní, ke ztrátě rekreačních prostředí apod.

Euroregion Neisse–Nisa–Nysa

V důsledku výroby elektrické energie z hnědého uhlí došlo na území ERN v posledních desetiletích k silnému znečištění životního prostředí. Do vysoké míry byly poškozeny rovněž lesy. V rozsáhlých oblastech utrpěly především horské lesy značné škody a částečně dokonce úplně uschly. Pro hledání forem přeshraniční spolupráce v oblasti lesních hospodářství byla založena pracovní skupina ERN les. Cílem pracovní skupiny je:

- podpora všech opatření vedoucích ke zlepšování ekologické situace v ERN
- přeshraniční spolupráce a vzájemná pomoc při záchraně a sanaci lesů v ERN
- podpora přeshraniční spolupráce v lesním hospodářství a ostatních oblastech životního prostředí
- vzájemné předávání informací
- výměna zkušeností
- vytváření mezilidských kontaktů

Lesy

V posledních letech byly realizovány následující akce a činnosti:

- konference o lesích ERN (Oybin 1995)
- konference o revitalizaci lesních porostů (Sklarska Poręba)
- mezinárodní putovní výstava o lesích ERN
- tisk informačního prospektu o lesích
- exkurse odborníků do Jizerských hor
- exkurse odborníků do Tatranského národního parku
- zpracování zprávy o stavu lesů v ERN.

Současně probíhaly činnosti související se sledováním a regulací stavu lovné zvěře, bojem proti plevelným rostlinám, spolupráce při zesilování ochrany cenných přírodních prvků v hraničním území, spolupráce v úsilí o rozšíření přírodní rezervace Velká jizerská louka o souvislé území na polské straně.

Na realizaci některých opatření byly poskytnuty prostředky EU, např.:

- vybudování lesních cest a vápnění
- vytvoření genobanky v Kostrzyczy
- projekty obnovy zalesnění

	celková plocha (x 1000 km²)	les (%)	jehličnaté stromy (%)	listnaté stromy (%)
ER Neisse (D)	4,5	25,0	82,3	17,7
ER Nysa (PL)	4,4	39,3	79,0	21,0
ER Nisa (CZ)	3,1	44,0	80,4	19,6
CELKEM	12,0	35,2	80,3	19,7

10. hospodářství

Hnací silou přeshraniční spolupráce je hledání společných nebo oboustranných hospodářských zájmů a výhod. Důraz se klade na posílení konkurenceschopnosti a regionální ekonomické základny prostřednictvím spolupráce se zvláštním zřetelem na spolupráci mezi malými a středními podniky a na podporu rozvoje nových podnikatelských příležitostí.

Malé a střední podniky v příhraničních regionech jsou vystaveny obzvláště nepříznivým podmínkám, které vyplývají z jejich postavení na perifériích národních hospodářských soustav. Tyto nevýhody znásobené všeobecnými problémy se stávají překážkou v růstu a konkurenceschopnosti malých a středních podniků.

Typické problémy drobných podniků v hraničních regionech

Drobné podniky stojí obecně před řadou problémů, které ztěžují jejich rozvoj. Mezi typické problémy patří nedostatečný přísun informací o trzích, službách, předpisech a postupech, potíže při získávání finančních prostředků za vhodných podmínek (počáteční a rizikový kapitál), slabiny ve vlastní kapacitě, nedostatek inovací a neschopnost, nemožnost inovace provádět atd. Mezi specifické problémy drobných podniků v pohraničí patří :

- omezený trh a pokřivené obchodní vzory díky soutěžícím obchodním centrům na obou stranách hranice místo soustředění se na pohraničí jako na regionální hospodářskou jednotku a na výstavbu dalšího regionálního trhu
- chybějící jazykové znalosti, znalosti správy a konkurentů na druhé straně hranice, čímž dochází k omezování přeshraniční hospodářské aktivity
- chybějící „plný kruh“ ohledně obstarání a rozvozu v přeshraničním regionu, chybějící spojení, které celý region sjednocuje
- slabiny v technické a hospodářské infrastruktuře pro vytváření klimatu, podporujícího rozvoj podnikání v kombinaci s poměrnou izolací od rozhodovacích center a trhů
- omezený přístup drobných podniků ke specializovaným technologiím a pokrokovým službám a zařízením v oblasti vědy a vývoje (technologická centra, výzkumné ústavy, aplikovaný výzkum a vývoj v regionu) a nedostatky v odborných znalostech a vzdělávání, podporující hospodářský rozvoj
- rozdílné správní struktury v jednotlivých částech přeshraničního regionu, které přispívají k nesrovnalostem a „nesmyslům“ v odpovídajícím hospodářském okolí a pokřivením investic a toku zdrojů včetně pracovních sil a v obchodě (například rozdílné daňové systémy a sazby, systémy sociálního pojištění, poštovní a telekomunikační služby, nákladové struktury, mzdy a ceny atd.). Tento problém se vyskytuje především tehdy, vykazují-li makroekonomické podmínky velké rozdíly (které se odrážejí v úrovni mezd, cen a směnných kurzů). To platí především na vnějších hranicích EU.
- nedostatek možností vzniku kontaktů a výměnných vztahů, které přispívají ke vzniku podmínek pro životaschopné samostatné regionální hospodářství v pohraničí. Patří sem především vzájemná znalost podniků a zprostředkovacích orgánů a možností spolupráce s druhou stranou hranice, vytvoření sítí spolupráce a přeshraničních institucí, které mohou nabídnout společné služby na podporu rozvoje drobného podnikání a pro rozvoj silnějšího, středostavovského hospodářství regionu.

Rok založení 1849

Euroregion Neisse–Nisa–Nysa

Hospodářská spolupráce v rámci ERN probíhá zejména prostřednictvím spolupráce hospodářských komor, které zároveň tvoří jádro pracovní skupiny ERN pro hospodářství. Činnost hospodářských komor je zaměřena na organizaci seminářů a kontaktních setkání. Jednotlivé komory navzájem jsou prostředníky při vyhledávání konkrétních zájemců pro podnikatelskou spolupráci, jsou konzultačním a poradenským místem při potřebě právně zakládat nový podnik nebo vyřizovat celní a jiné záležitosti. Podporou pro přeshraniční hospodářskou spolupráci je i spolupráce úřadů práce v ERN, které si pravidelně vyměňují informace o stavu trhu práce a právních podmínkách.

Pozitivní efekt pro rozvoj hospodářské spolupráce v rámci ERN má rovněž pravidelné zpracovávání a výměna statistických údajů o jednotlivých částech ERN. V jednotlivých částech ERN působí řada dalších institucí, poloveřejných agentur i soukromých společností za účelem šíření informací pro potenciální investory, zprostředkování obchodních kontaktů apod.

Za spoluúčasti regionálních, státních a evropských autorit je v další budoucnosti nutno přijmout následující opatření:

- budování sítí telematiky a komunikace v hraničních oblastech např. ISDN,
- vytvoření hraničních tarifů (např. pro telefon, obrazové textové systémy),
- podpora přeshraničně využívaných tele-domů jako center telematiky a telekomunikací ve slabě obydlených hraničních oblastech,
- budování přeshraničních center transferu na univerzitách, odborných vysokých školách a vzdělávacích zařízeních,
- přeshraniční výměna dat mezi univerzitami, výzkumnými ústavy, institucemi atd. ke zprostředkování inovací, poznatků, výsledků výzkumů, vývoje mezinárodního trhu, dosažitelnosti zákazníků, atd.
- rozvoj nových přeshraničních producentských a dodavatelských vztahů
- řešení strukturálních problémů přeshraničního trhu práce,
- odstranění hranicí podmíněných důsledků hospodářské soutěže (veřejné soutěže pro zadávání zakázek pro veřejný i soukromý sektor, správní bariéry, prodej zboží pod cenou, časová zdržení v poštovních službách),
- vytvoření předpokladů (zařízení, učitelé, učební plány) pro vyučování jazyka sousední země ve všech formách škol,
- podpora přeshraniční výchovy učňů se současným státním uznáním kvalifikace,
- vybudování sítí pro přeshraniční trh práce kooperací zaměstnavatelů, odborových organizací a pracovních úřadů,
- plánované vymezení a vytvoření právních a daňových předpokladů pro provozování přeshraničních středisek výroby,
- využití přeshraničních komparativních výhod nákladů jako vyrovnání a doplnění, ne však jako bezohledné konkurence,

Hospodářská konference

11. cestovní ruch

V největší části pohraničních regionů představuje cestovní ruch důležitý prvek rozvoje regionu. Pohraniční regiony, především rozvojově opožděné, mají většinou dobré předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu.

Cestovní ruch je často poměrně nová oblast hospodářské aktivity v pohraničí a může přispívat k diverzifikaci regionálního hospodářství a vytváření dodatečných příjmů a činností a to bezprostředně v oblasti cestovního ruchu, ale také nepřímo při vytváření nových trhů pro místní výrobky a služby. Rozvoj cestovního ruchu může vytvořit dodatečná pracovní místa a alternativní možnosti zaměstnání a přispívat k řešení problémů zaměstnanosti regionu, především při útlumu činností, vztahujících se k hranici nebo poklesu pracovních míst v tradičních sektorech stejně jako přezaměstnanost a nízké podíly zaměstnanosti (například u žen nebo drobných zemědělců). V trvalém výhledu vede rovněž k vytváření nových kvalifikací. Moderní cestovní ruch vyžaduje vysoce hodnotnou infrastrukturu a služby, včetně silniční sítě, železnice, letiště, infocentra, ubytovací zařízení a zařízení pro volný čas. Vyžaduje rovněž veřejné služby, jako například zdravotnictví a nákupní možnosti.

Přetrvávající problémy

Oddělovací účinek státní hranice měl vždy za následek nepříznivý vliv na rozvoj cestovního ruchu v pohraničí, takže tyto oblasti nemohly svůj potenciál v odvětví cestovního ruchu plně využít. Zde nacházíme následující hlavní problémy, spojené s rozvojem cestovního ruchu:

- chybějící přeshraniční kontakty a sítě mezi veřejnými zařízeními, svazy cestovního ruchu a dalšími organizacemi včetně soukromých zařízení, jejichž úkolem by mohlo být podporovat a realizovat v oblasti cestovního ruchu takové kroky, které by vedly k zajištění dostatečné síly a zdrojů pro možné investice do rozvoje nových, hodnotných produktů a trhů cestovního ruchu.
- nedostatky v hospodářské a dopravní infrastruktuře, které zdražují dopravu do pohraničních oblastí, chybějící vnitřní spojení a infrastruktura pro prodloužení pobytu návštěvníků a omezení sezónních výkyvů v pobytu turistů, potíže v oblasti hraničních přechodů (silniční, pěší, cyklostezky), v nedostatečné síti ubytovacích zařízení, splnění požadavků na kvalitu, kterou očekávají především skupiny návštěvníků s vyššími příjmy.
- pocit silné konkurence mezi oblastmi na obou stranách hranice, který přeshraniční spolupráci ztěžuje. Tento pocit je však v souvislosti s dlouhodobým rozvojem cestovního ruchu v přeshraničním regionu většinou nevhodný. Cestovní ruch podléhá ve stále větší míře světovému trhu, na kterém konkurence přichází odevšad, ne především ze sousedního území. V této souvislosti spočívají úspěšné rozvojové strategie ve vytváření řady nabídek a služeb pro získání zákazníka pro sebe a to pro pokud možno dlouhý pobyt, účinně oslovovat dílčí trhy a nabídnout hodnotný servis.

Strategie a opatření v této oblasti musejí vyvíjet dostatečný tlak na proměnné účinky mezi životním prostředím a hospodářským rozvojem obecně, v této souvislosti mezi ekologií a cestovním ruchem. Vzájemná závislost ekologické politiky a politiky cestovního ruchu ovlivňuje nejen regionální rozvoj, ale z přeshraniční spolupráce v obou oblastech je rovněž možno získat vzájemně se posilující užitek. Proto je zapotřebí navzájem odsouhlasená strategie, která vytvoří pokud možno mnoho šancí a zároveň omezí množství ohrožení. Má-li být dosaženo velké účinnosti, musí být zvolen strategický podnět, který staví na zhodnocení potenciálů a problémů, definuje přeshraniční těžiště a sleduje dlouhodobou perspektivu. Rozhodující je zajistit, aby při posuzování záměrů rozvojových záměrů v oblasti výstavby cestovního ruchu byly zohledňovány ekologická hlediska.

Sněžka

Euroregion Neisse–Nisa–Nysa

Spolupráce expertů v oblasti cestovního ruchu na území ERN se uskutečňuje v rámci samostatné pracovní skupiny. Činnost je zaměřena na výměnu informací, propagačních materiálů, vydávání tříjazyčných prospektů a publikací, společnou účast na výstavách cestovního ruchu.

V posledních letech byly například vydány společné publikace:

- 12 výletů v příhraničí ERN
- Katalog ubytování ERN
- Katalog informací o atraktivních místech ERN
- Církevní památky ERN

Za podpory prostředků z programů Evropské unie bylo v ERN založeno nebo podpořeno mnoho nových turistických informačních center, které slouží nejen obyvatelům ERN, ale i turistům přicházejícím do regionu zvenčí.

- Každá strana ERN v rámci svých národních i místních rozpočtů výrazně investuje do zlepšování turistické infrastruktury regionu, např. výstavby nových cyklostezek, budování středisek volného času apod.

V roce 1998 zpracovala firma FOTOUR celkovou koncepci rozvoje cestovního ruchu v ERN.

Z prostředků EU byly spolufinancována realizace některých opatření:

- vypracování společné koncepce rozvoje cestovního ruchu
- zlepšení infrastruktury pro cestovní ruch
- projekty podporující šíření informací

Klášter St. Marienthal

Kostel Wang

Bazilika Hejnice

12. ochrana před katastrofami

Ohrožení a katastrofy mají výlučně územní účinky. Existence hranice je v tomto případě bezvýznamná, nicméně při hranici přesahujících účincích, při boji nebo ochraně před nebezpečím představuje hranice překážku. Hranice přesahující spolupráce v této oblasti vyžaduje specifické strategie a přístupy (společná cvičení, technická školení atd.).

Intenzifikace setkávání obyvatelstva hraniční oblasti (návštěvy, akce, nákupy v sousední zemi) zvyšují i možnosti nehod s podílem postižení zahraničních osob. Na současné rámcové možnosti nelze pohlížet jako na podmínky odpovídající době.

Současně je hranice překážkou při likvidaci škod v příhraničních oblastech na majetku i na životním prostředí. Rozdílné právní normy jsou např. při hašení požáru lesních porostů přímo na hraničním území nedostatečné a nedávají potřebnou podporu pro běžný a žádoucí zásah požárních jednotek (např. přejezd hranice požárních vozů, řešení pojištění hasičů v případě úrazu při zásahu na druhé straně hranice apod.).

Euroregion Neisse–Nisa–Nysa

Spolupráce hasičských sborů se v rámci ERN úspěšně rozvíjí již od jeho založení. Po navázání vzájemných třístranných kontaktů jsou pravidelně pořádána společná cvičení pro možné poskytnutí pomoci či zásah na druhé straně hranice. V minulých letech díky nácviku došlo k reálné součinnosti českých, polských a německých hasičských sborů při požáru v Zittau, v Hrádku nad Nisou a při požárech lesních porostů v příhraničí. Vzorová spolupráce byla i při odstraňování ropné havárie na řece Nisa a Mandava. Díky reálné spolupráci tak byly zachráněny majetky obyvatel i životní prostředí v ERN. V rámci lepší součinnosti je postupně zpracováván německo-česko-polský slovník odborných požárních pojmů.

Pro ohlašování požárů, ropných havárií a jiných událostí přes hranici byl mezi hasičskými sbory v ERN zaveden hlášený přeshraniční systém.

Součástí přeshraniční spolupráce je i připravenost použití rozdílné techniky potřebné k zásahu na druhé straně hranice.

Spolupráce hasičských sborů se osvědčila i při povodních v ERN v červenci 1997.

Vedle odborné spolupráce hasičů dochází k pravidelnému pořádání sportovních turnajů hasičů i mládeže všech tří zemí.

V další budoucnosti je nutno přijmout následující opatření:

- právně řešit možnosti zásahů hasičských sborů na druhé straně hranice
- zahrnout přeshraniční zásahy do integrovaných záchranných systémů a zdokonalovat způsob vyrozumívání se přes hranici
- zdokonalovat systém rychlého hlášení ropných havárií na Nise

Cvičební poplach

13. zdravotnictví a sociální péče

Dobrá zdravotní péče a poskytování sociální péče patří mezi důležité základní společenské hodnoty. Tato oblast však více než ostatní sektory podléhá celostátním předpisům. Po dlouhou dobu vedly hranice mezi státy k vzniku odlišných zákonů a předpisů v sociální péči, daňových a pojišťovacích programech. Současně periferní poloha příhraničních regionů má vliv na nedostatečně rozvinutý sektor služeb v oblasti sociální a zdravotní péče.

Různé odlišnosti a zákonné překážky jsou příčinou vzniku mnoha praktických problémů, např.:

- plánovací a spádové oblasti sociální péče platí pouze ke státní hranici
- při využití lékařské péče na druhé straně hranice jsou problémy s proplácením nákladů za poskytnuté služby, dochází ke zpochybňování a částečnému proplácení
- poskytování služeb první pomoci, např. přejezd sanitních vozů přes hranice
- složitosti při využití domovů důchodců apod. na druhé straně hranice

Schopnost příhraničního regionu poskytovat kvalitativně lepší a rozmanitější péči laciněji je možno postupně posilovat cestou přeshraniční spolupráce – zvláště využíváním společných zdrojů (např. nemocnic, domovů pro престарělé, ambulantních a pohotovostních služeb).

Důležitým prvním krokem na cestě k dialogu o budoucích opatřeních a projektech spolupráce je přeshraniční inventarizace stávajících zařízení v příhraničním regionu společně se šířením informací o strukturách, kompetencích, administrativních a finančních postupech.

Euroregion Neisse–Nisa–Nysa

Spolupráce zdravotníků a pracovníků v sociální oblasti probíhá na území ERN již řadu let v rámci specializované pracovní skupiny. Jedním z výsledků trojstranné aktivity bylo zpracování studie „Zdravotní stav obyvatelstva v ERN v souvislosti se znečištěním životního prostředí“ (1994). Hygienici z území ERN si vzájemně vyměňují informace o přepisech, zaměření a charakteru jejich činnosti pro vzájemné pochopení. Existuje i přeshraniční spolupráce při vyvozování se o šíření epidemiologických onemocnění a možnosti prevence. Lékařští specialisté organizují společně německo-česko-polské konference, kde si vzájemně vyměňují informace o své činnosti. Úspěšně se rozvíjí vzájemná spolupráce spolků tělesně postižených, charitativních organizací, nadací apod.

Významnou měrou v rozvoji příhraniční spolupráce přinesl projekt „GÜSA – propojení sociální práce přesahující hranice“ organizovaný vysokou školou v Zittau. Projekt zkoumal možnosti propojování sociální práce, školení pracovníků, pomoc trestaným lidem, lidem bez domova.

Záchranná akce horské služby

V další budoucnosti je nutno zaměřit pozornost na možnou realizaci některých následujících opatření:

- pravidelná přeshraniční fóra a diskusní skupiny zástupců zdravotních a sociálních zařízení a místních správních úřadů zaměřené na střednědobé a dlouhodobé strategie pro příhraniční region
- společné příhraniční konference odborníků pro výměnu znalostí o specializovaných službách a metodách
- přeshraniční využívání nemocnic a spolupráce mezi krevními bankami
- spolupráce mezi službami první pomoci a ambulantními službami
- plánování společných centrálních zdravotnických zařízení
- přeshraniční spojení kapitálu pojišťoven k vyrovnání plateb v případě přeshraničního poskytnutí zdravotní a sociální péče
- rozvoj společných pečovatelských ústavů – např. rehabilitačních středisek, domovů pro престарělé apod.

14. kultura

Odbourání nedůvěry, utváření vzájemné důvěry a sblížení občanů jsou podstatnými součástmi každé přeshraniční spolupráce. Přeshraniční kulturní spolupráci přitom připadá velký význam důležitého předpokladu pro všechny další akce upevňující důvěru. Znalosti o společném přeshraničním regionu, jeho geografických, strukturálních, hospodářských, sociálně kulturních a historických podmínkách jsou předpokladem pro aktivní účast občanů a všech ostatních partnerů. Tyto znalosti jsou v úzkém spojení se sociálně-kulturním setkáváním přes hranice.

Hraniční a přeshraniční regiony chtějí a mohou být důležitým příspěvkem pro co nejširší a nejintenzivnější setkávání a propojení ve smyslu evropské integrace při zachování jejich bohaté kulturní rozmanitosti. Přeshraniční kulturní spolupráce podporuje také porozumění pro etnické a národnostní menšiny a potřebu najít řešení jejich problémů. Proto je důležitým příspěvkem pro toleranci a porozumění národů.

Oblast kulturní přeshraniční spolupráce nabízí obrovské množství činností. Zkušenosti ukazují, že tuto spolupráci je možné rozvíjet například pomocí :

- účasti občanů, úřadů, politických a společenských skupin z obou stran hranice,
- zapojení kostelů, škol, zařízení pro vzdělávání dospělých a mládeže, památkové péče, kulturních spolků, knihoven, muzeí apod. jako aktivního partnera do mírového rozvoje společného života lidí v hraničních regionech,
- podpory partnerství obcí, setkávání mládeže, setkání rodin, sportovních akcí, výměny úředníků, seminářů, studijních jednání, ekumenických setkání, odborných akcí apod. pomocí přeshraniční regionální tematiky,
- kooperace médií pomocí vzájemných a neustálých zveřejňování informací v tisku a také přeshraničních regionálních rozhlasových a televizních programů,
- budování a společné podpory stávajících zařízení, jako centrálních přeshraničních institucí v celoregionálním pojetí a využití (divadelní soubory, orchestry, kulturní péče).

Euroregion Neisse–Nisa–Nysa

V oblasti kultury se přeshraniční spolupráce od založení ERN velmi rychle rozvinula prostřednictvím akcí „lidé lidem“. Již řadu let jsou organizovány výměnná divadelní představení, výstavy, hudební pořady, festivaly, umělecké soutěže, různá vystoupení souborů a skupin.

Jako příklad dobré spolupráce lze uvést sedmdesátičlenný symfonický orchestr mládeže „luvenes symphonyaci trium regionum“. Tento orchestr byl založen v říjnu 1992. Je složen z nejlepších žáků z 12 hudebních škol Euroregionu Nisa, z německých, polských a českých dětí a mládeže. Tento orchestr řídí střídavě vždy německý, český nebo polský dirigent. V předchozích dvou letech po založení orchestru bylo realizováno mnoho koncertů v Jelenia Góra, Liberci, Görlitz, Zittau, Hoyerswerda, Dresden, Annaberg, Paříži a v Bonnu na pozvání předsedkyně spolkového sněmu paní Süssmuthové. Tento projekt je podporován Ministerstvem kultury Saská, Radou Evropy i Evropskou unií.

Orchestr mládeže ERN

Pro podporu přeshraniční spolupráce je každoročně vydáván Kulturní kalendář ERN s informacemi o hlavních kulturních akcích. Nejruznější setkávání, výměny školní mládeže, účasti na táborech a ekologických akcích, spolupráce skautů a dalších mládežnických organizací upevňují postupné utváření vzájemné důvěry a sbližování mladých lidí.

Výsledkem společné práce odborníků v oblasti knihovnictví bylo v roce 1997 vydání třístranné publikace Knihovny ERN, která shrnuje informace o hlavních veřejných knihovnách na území ERN.

Středisky kulturněspolečenského života a duchovního vzdělávání se staly klášter Marienthal ležící v údolí řeky Nisy v Sasku, zámek Czarny u města Jelenia Góra v Polsku a klášter v Hejnicích na Frýdlantsku.

O naplňování života křesťanskými ideály usiluje občanské sdružení Euroregionální ekumenický okruh se sídlem v Žitau.

Pro usnadnění výměny informací vydávají všechny tři části ERN informační zpravodaj se zprávami o rozvoji přeshraniční spolupráce v území ERN.

Za několik posledních let byly především díky velkorysé podpoře Evropské unie realizovány desítky menších projektů setkávání, výměny informací, kulturní spolupráce apod.

Klášter v St. Marienthalu

Klášter v Krzeszowě

Bazilika v Hejnicích

15. sport

Přeshraniční spolupráce musí obsahovat všechny kulturní, sociální, hospodářské a infrastrukturní oblasti života. Znalost a porozumění společenských a kulturních zvláštností sousedů jsou přitom předpokladem k vybudování vzájemné důvěry.

Socio-kulturní přeshraniční spolupráce ve všech oblastech života důležitým předpokladem pro dlouhodobou kooperaci v hospodářských, ekologicko-politických a infrastrukturních otázkách. Zůstává stálým procesem k odbourávání nedůvěry a předsudků tak jako k vybudování důvěry v sousedních pohraničních území. Tento proces musí být nacvičován s každou dorůstající generací. Jedním z přirozených nástrojů pro usnadnění vzájemného setkávání je sport.

Pohraniční a hranice přesahující regiony prostřednictvím organizování společných sportovních akcí přispívají tímto na regionální/lokální úrovni k širokému a intenzivnímu přeshraničnímu setkávání, ke spojením zcela ve smyslu evropské integrace, k porozumění mezi národy a toleranci.

Euroregion Neisse–Nisa–Nysa

Přeshraniční setkávání a budování vzájemných kontaktů v oblasti sportu se na území ERN rozvíjí velmi dynamicky. Pro schopnost koordinace některých činností byla založena pracovní skupina ERN pro sport, která monitoruje přeshraniční soutěže a setkání, posuzuje nejlepší přeshraniční regionální sportovní aktivity i sportovce a odměňuje je sportovním pohárem, pracuje na adresáři sportovních svazů, organizací a turistických klubů a na vydání propagačního prospektu.

Jako příklady dobrých přeshraničních sportovních akcí lze uvést:

- závody mládeže v lyžařských alpských disciplínách v Harrachově, Waltersdorfu a Karpattzi
- lyžařský běžecký závod „Jizerská 50“ v Bedřichově a „Bieg Piastów“ v Jakuszczych
- „Tour de Femini“ – cyklozávody žen v Krásné Lípě
- „Saxbo“ – orientační závody na území Čech a Německa
- „Zittauer Gebirgslauf and Wandertreff“ v Olbersdorfu
- „Líšeňské turistické pochody“ – Líšný
- „Lubaňský duatlon“ – mezinárodní soutěž mládeže

Tradicí na území ERN se stávají německo-česko-polské sportovní hry mládeže „EUREGIO“. V roce 1996 se sportovní hry uskutečnily v Hoyerswerdě pro 2000 dětí, v roce 1998 v Liberci pro 600 dětí v osmi disciplínách.

Euroregion Neisse–Nisa–Nysa je vydavatelem každoročního sportovního kalendáře s údaji o cca 500 sportovních akcích na území ERN.

Sportovní závody

16. historie

Dnešní Evropa se vyznačuje společnou kulturou a dějinami. Především až do 17. století se vytvářela pestrá mapa malých historických území. 18. století formulovalo svým dynamickým rozvojem v průmyslu a politice pojmy jako právní státnost, lidská práva, základní práva, svobodné hospodářství. V protikladu k regionu, který se vyznačoval nejrůznějšími společnými znaky, se v 19. a 20. století jako převládající jev rozvíjel národní stát. Hranice národních států rozdělovaly evropská historická území s jejich regiony a národními skupinami.

V době národních států s jejich válečnými rozmíškami vznikly, také ze strachu před vojenskými přepady, užší nebo širší hraniční pruhy, které byly charakterizovány okrajovou polohou v mnoha oblastech. Hospodářství, doprava, kultura a osídlení byly oslabovány z center států směrem k hranicím. Hraniční území se díky tomu - kromě několika výjimek - stala strukturně slabými oblastmi, které často nebyly vůbec nebo jen nedostatečně zpřístupněny silnicí nebo železnici.

Euroregion Neisse-Nisa-Nysa

Příroda propůjčila česko-polsko-německému pomezí jeho osobitou krásu, dějiny mu daly tisíciletý tok osudů lidí, rozkvétání i zániku plodů jejich práce, střídání kultur, soužití i rozpory, lásku i svár. Společným znakem však bylo nakonec vždy usilí každé generace povznést získané dědictví a odevzdat je zvelebené svým nástupcům.

Pohled zpět do dějin našeho regionu zachytí již v dávném pravěku stopy pobytu lidí. Později v době římské se tu projevil vliv keltských Bójů a na přelomu letopočtu germánských Markomanů. V důsledku stěhování národů zaujímají postupně od 6. století svá sídla Slované.

Hluboké hvozdy sahaly daleko do podhůří Lužických, Jizerských hor a Krkonoš a jen s velkými obtížemi je bylo možno překonat. Stmelujícím prvkem pro celou oblast se stal mladý raně feudální český stát, jehož panovníkům se od 11. století dařilo získat vliv na Lužici. Od roku 1076 ji držel určitou dobu kníže Vratislav, od roku 1158 král Vladislav. To se však již blížila velká kolonizační vlna, která postupně přiváděla i do těchto oblastí německé obyvatelstvo, takže ke starším slovanským osadám přibýly nové německé nebo vsi smíšené z příslušníků obou etnik. Objevily se tu i církevní instituce, jako například ženský cisterciácký klášter v Marienthalu u Žitavy (1234), komenda rytířského řádu johanitů v Dubě (Českém), o němž je první zmínka v roce 1291. K roku 1241 se dovídáme o hradu Lemberku v držení rodu Markvarticů, v roce 1278 získávají míšeňští Biberštejnové hrad Frýdlant s okolím, kde před tím vládli Ronovci. Již v roce 1238 se v písemných pramenech uvádí Žitava, které později udělil městská práva král Přemysl Otakar II. Za Jana Lucemburského a Karla IV. se celá Lužice stala natrvalo součástí českého státu.

V Lužici postupně vyrostla řada měst, z nichž nejdůležitější: Budyšín, Zhořelec, Žitava, Lubij, Kamenec a Lubaň se v roce 1346 spojila ve svaz zvaný Šestiměstí. Stal se významnou hospodářskou a politickou silou a měl čilé hospodářské styky s českým vnitrozemím, ale i se Saskem, Braniborskem a Slezskem. Jeho důležitost se projevila v době husitské, kdy zaujal jednoznačně protihusitský postoj. Důsledkem toho byla nejen účast na křižáckých výpravách do Čech, ale i řada husitských tažení do Lužice v letech 1427 - 1433.

V husitském období se poněkud uvolnily vztahy Lužice k Čechám, což trvalo i za Jiříka z Poděbrad a Vladislava Jagellonského. Když v roce 1526 nastoupil na český trůn Ferdinand I. Habsburský, šířila se již Německem rychle Lutherova reformace a během tří desetiletí se i Lužice stala většinou protestantskou. K většinou nekatolickým Čechům tak přibyla ve svazku českého státu i z velké části nekatolická Lužice a obě země stanuly v roce 1546 i v letech 1618-1620 v odboji proti Habsburkům. Společně také pocítily pomstu vítězů.

Tricetiletá válka (1618-1648) spojila osudy česko-lužického pomezí opět společnými válečnými útrapami, které sem přinášely armády všech válčících stran. Jak těsné bylo tehdy soužití Lužice a severních Čech je nejlépe patrné z toho, že ani po odtržení Lužice od českého státu a jejího připojení k Sasku v roce 1635, nejen že neustala sem směřující emigrace severočeského obyvatelstva, ale ještě se zvýšila v důsledku protireformačních opatření Habsburků po uzavření míru v roce 1648. Naši lidé tak zaplnili mezery způsobené válkou v lužických a slezských vsích a městech a již dříve příbuzenské, jazykové a kulturní propojení obyvatelstva na obou stranách tehdejších hranic trvalo i nadále. V 18. a 19. století se na celém našem území rychle rozvíjela manufakturní a poté tovární zejména textilní výroba. Ani teď se však dějiny neobešly bez společně prožívaných válečných trampot.

Velké žitavské postní plátno (r. 1472)

Kraj zažil několikrát průtahy pruských a rakouských vojsk ve válkách slezských za Marie Terezie, později průtahy armád za napoleonských válek, kdy zde v roce 1813 objížděl operační prostor i císař Napoleon. O padesát let později nastupovaly z Lužice pruské jednotky ke vpádu do Čech v roce 1866.

Tolik staletí, tolik válek, ale čas vždy zahladil vrásky lidského utrpení a na všech stranách posléze přetrvávaly památky snaživosti, pracovitosti a lásky zdejšího obyvatelstva. Co všechno pamatují zdejší venkovská hrázďená či roubená stavení, vesnické kostelíky, jako třeba ten ve Vsi u Frýdlantu z konce 15.století, nebo renesanční náhrobníky obdobných tvarů, jež nalezneme na Frýdlantsku, Žitavsku i Závišovsku, pocházející možná z dílen těchže mistrů kameníků!

Moderní doba svými komunikacemi zmenšila vzdálenosti, usnadnila vzájemné styky a propojila někdejší saskou - českou - pruskou část podhůří zdejších hor a napomohla v druhé polovině 19.století ještě výrazněji k vytváření ekonomicky spolupracujícího území i se vzájemným pohybem pracovních sil bez ohledu na tehdejší státní hranice. Tyto poměry se po určitou dobu udržely i po I.světové válce, než došlo k jejich přerušení.

Přírodní charakter každého kraje je dotvářen lidskou činností a je tedy také obrazem předchozího vývoje. Je typické pro náš region, že dějinný vývoj tu sehrál v převážné míře úlohu spojujícího a nikoliv rozdělovajícího činitele.

Činnost ERN

Historici všech tří zemí ERN jsou sdruženi v pracovní skupině historie ERN a usilují v rámci mezinárodní spolupráce zpracovat dějiny tohoto území. Na společných historických symposiích pořádaných každoročně v jiné zemi a věnovaných specifickým tématům se vždy v rámci 30ti referátů známých odborníků podrobně rozebere dané téma. Jednotlivé symposia byly dosud zaměřeny na:

- osídlení oblasti ERN od středověku do konce 18.století (Zittau 1993)
- vývoj obchodních cest a komunikací v oblasti ERN (Miłkow 1994)
- pohledy do hospodářského vývoje v oblasti ERN (Liberec 1995)
- 650 let hornolužického svazku Šestiměstí (Zittau 1996)
- 350 let výročí Vestfálského míru a jeho důsledku pro Čechy, Lužici a přilehlé Slezsko (Szczoch 1998)

Plánovaná symposia:

- Kulturní dědictví zemí ERN (2000, ČR)
- Regionální lidové umění a národní pověsti (2002, SRN)

Uvedené úsilí historiků by mělo v roce 2005 vyústit ve zpracování souborného díla „Historie vývoje území Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa“.

Historická mapa

17. vzdělávání

Podmínky pro přeshraniční spolupráci v oblasti trhu práce a s tím souvisejícím vzděláváním pracovních sil jsou vlivem hranice velmi ztíženy. Toto souvisí s velkými rozdíly v oblasti sociální a hospodářské na jedné či druhé straně hranice (úroveň platů, srovnání kupní síly). Tato situace může mít za následek ilegální příliv dělníků bez sociálních jistot, existence stínového hospodářství, tlak na platy – zvláště u málo kvalifikovaných zaměstnání, a mimo to mnoho sociálních a hospodářských problémů (např. nesnášenlivost vůči cizincům, tlak na městské a sociální služby, nedostatek vhodných služeb atd.).

V příhraničních regionech je nezbytně nutné vyřešit praktické problémy týkající se pohyblivosti hlavně těch lidí, kteří pracují, studují nebo žijí v sousedním státu, na druhé straně hranice.

Typickými potížemi ve vztahu k pracovním silám a k vývoji trhu práce a managementu jsou:

- vysoká strukturální nezaměstnanost na základě jak stavu socio-ekonomického vývoje v regionech tak i zredukováním případně omezením pracovních míst vztahujících se na hranici
- nedostatečná přizpůsobivost a význam vzdělávacích a odborných výchovných institucí, nedostatek moderních center v příhraničních regionech nebo v jejich blízkosti
- vystěhování především mladých lidí z pohraničních regionů, zvláště z venkovských
- rozdíly v podmínkách a fungování trhu práce a politiky trhu práce na druhé straně hranice
- rozdíly u studijních a učebních osnov vzdělávacích a odborných škol, rozdílné doby trvání, metody, předpoklady pro přijetí, společné standardy, kontroly kvality a vysvědčení závěrečných zkoušek
- kulturní a jazykové překážky a nedostatečné znalosti k umožnění přeshraničních výměn a spolupráce při vývoji systémů a poskytování služeb

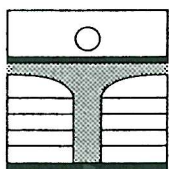
Euroregion Neisse–Nisa–Nysa

V rámci ERN byla v oblasti vzdělávání a přípravy kvalifikovaných lidí pro trh práce realizována řada opatření a záměrů. Jedním z úkolů memoranda zakládací konference ERN v roce 1991 bylo vytvoření společné university. Toto bylo naplněno v roce 1993 založením Mezinárodního vysokoškolského institutu (IHI) v Zittau. IHI je vzdělávacím zařízením zvláštního druhu k vzdělávání německých, polských a českých studentů v Euroregionu Nisa. Na koncipování a založení IHI se podílelo podstatnou měrou 6 mezinárodních vysokých škol. Jsou to Technická univerzita Liberec, Technická univerzita Gliwice a Wrocław v Polsku, polská Ekonomická akademie Oskara Langeho Wrocław, Technická univerzita báňská Freiberg a Technická vysoká škola Zittau v Německu. Studenti, převážně z těchto škol, studují 6 semestrů na IHI v Zittau podle mezinárodně uznávaných studijních plánů.

Dalším krokem v oblasti vzdělávání a přeshraniční spolupráce bylo založení Centra koordinace výzkumu na vysokých školách Euroregionu. V sídli tohoto Centra jsou zastoupeny (svým hlasem a místem) TU Liberec, VŠ Jelenia Góra a HTWS Zittau/Görlitz. Vědecké konsilium je poradním orgánem pro otázky koordinace výzkumu v jednotlivých pracovních skupinách. V období mezi poradami je práce řízena sekretariátem Centra se sídlem v Liberci. Momentálně pracuje v Koordináčním centru 10 pracovních skupin se zaměřením na ochranu životního prostředí, multikulturní spolupráci, informatiku apod.

Spolupráce vysokých škol

INTERNATIONALES
HOCHSCHUL
INSTITUT **h** ZITTAU

V oblasti hranice přesahujícího vzdělávání byly dále realizovány:

- jazykové kursy němčiny pro polské a české občany,
- vzdělávání v oblasti počítačové techniky pro účasti české, polské a německé mládeže,
- byl zpracován koncept činnosti německo-polského gymnázia v Rothenburgu
- byla uskutečněna výměna žáků a učňů v různých oborech
- byly realizovány různé informační semináře, akce a studijní cesty.

V další budoucnosti je nutno zaměřit pozornost na realizaci některých následujících opatření:

- vytváření kontaktů mezi vzdělávacími a odborně výchovnými institucemi
- výměna informací a osob jako část vzdělávacích a odborně výchovných programů
- spolupráce mezi vzdělávacími a odborně výchovnými institucemi s cílem vypracovat specifické programy/kurzy, podpořit dvojazyčnost
- vytvoření poradenského a konzultačního místa, které se bude zabývat praktickými hranice přesahujícími hledisky trhu práce např. shánění a šíření společných informací, vytvoření společné databanky apod.

18. program INTERREG II

Cílem programu Interreg II je podporovat projekty s přeshraničním vlivem na vnitřních i vnějších hranicích států Evropské unie. V případě ERN se jedná o hraniční oblasti mezi Saskem a Polskem a Saskem a Českou republikou. Díky tomu by mělo dojít k podpoře rozvoje saských příhraničních oblastí a přeshraniční spolupráce.

Prostředky z tohoto programu by jsou určeny především na projekty,:

- které jsou nutné z hlediska rozvoje regionu nebo přeshraniční spolupráce
- které nejsou ze stejného účelu již podporovány z prostředků spolkové země, Spolkové republiky nebo Evropské Unie (dodatečnost)
- které doplňují, případně posilují již existující projekty na spolkové či zemské úrovni
- které není možno realizovat (případně ne v dané formě) bez státní pomoci
- které neodporují již existujícím programům, plánům a záměrům
- kterým je při realizaci přičítána vysoká efektivita

Snahou je, rozdělovat prostředky přiměřeně do hraničních oblastí. Koordinovaným nasazováním různých dotačních programů v hraničních regionech pak má být dosaženo synergických efektů.

V oblasti ERN se podpora z programu INTERREG II vztahuje na:

- dolnoslezský Hornolužický okres
- okres Löbau – Zittau
- okres Budyšin
- město Görlitz

V letech 1995–1998 Evropská komise uvolnila z programu INTERREG II pro projekty na německé straně ERN cca 58,3 mil. EUR. V tabulce je uveden přehled rozdělení mezi jednotlivé oblasti a počet jednotlivých opatření:

Oblast	Počet opatření	Objem dotace v mil. EUR
Doprava	15	21,6
Ostatní infrastruktura	21	3,3
Životní prostředí	18	10,6
Hospodářský rozvoj	8	1,9
Cestovní ruch	24	3,0
Obnova venkova	20	6,7
Lesní hospodářství	5	5,5
Vzdělávání	30	4,2
Sociokultura	10	1,5
Celkem	151	58,3

Přehled projektů 1995 – 1998 spolufinancovaných z programu INTERREG II na území ERN

Doprava

Výstavba K 124 / Großpostwitz
Hraniční přechod – Hagenwerder
Hraniční přechod – Sohland
Výstavba silnice – Weißwasser
Hraniční přechod – Neugersdorf
Hraniční přechod – Seiffennersdorf
Centrum nákladní dopravy Görlitz/Schlauroth
Přeložení ulice Friedensstraße v obvodu náměstí Martin-Wehnert-Platz
Hraniční přechod – Sohland – Rožany
Hraniční přechod – Seiffennersdorf – Varnsdorf
Hraniční přechod – Seiffennersdorf – Varnsdorf
Hraniční přechod – Sohland – Rožany
Hraniční přechod – Sohland – Rožany, 3. část
Hraniční přechod – Seiffennersdorf – Rumburk
Centrum nákladní dopravy Görlitz/Schlauroth

Ostatní infrastruktura

Rozvoj technologií určených k sanaci půdy
Elektrotechnická olympiáda
Hauptmann-Witkacy (pocita)
EUROPERA 1996
Přeshraniční kulturní výměny
Školní orchestry-Europa-mládež
Oslava trojmezí
Věžovitá vila Bad Muskau
Komunikační systém žáků
Česko-německo-polská dlouhodobá výstava
Kulturní a informační středisko – Görlitz/Zgorzelec
Projekty EUROPERY 1997
Sanace funkčních budov pro dlouhodobou česko-německo-polskou výstavu
Školní orchestry-Europa-mládež
Výstavba muzea a centra výstav
Oratorium Helmuta Jamese von Moltkeho
Elektrotechnická olympiáda
Projekty EUROPERY 1998
Vytváření prospěšných zařízení pro děti z ČR, Polska a SRN
Přeshraniční zamýšlený model k digitálnímu obrazovému přenosu
Komunikace žáků na mezinárodní úrovni

Životní prostředí

Zařízení pro odpadní vodu – hlavní sběrač II
Zařízení pro odpadní vodu – hlavní sběrač V, Los 2 – 5
Přeshraniční měřicí síť pro vzduch OMKAS
Odstranění odpadních vod – Hirschfelde
Tepelná zařízení – vzdělávání mládeže
Energetické zařízení „Valtenberghaus“
Zařízení pro odpadní vodu – hlavní sběrač I, Los 3 – 5
Zařízení pro odpadní vodu – hlavní sběrač II, Los 2
Zařízení pro odpadní vodu – hlavní sběrač V, Los 2 – 5 (přistavění)
Nová čistírna odpadních vod – Ebersbach
Tlakové potrubí pro odpadní vodu – Zentendorf
Zařízení pro odpadní vodu – Ostritz, tlak. potrubí pro odpadní vodu
Zařízení pro odpadní vodu – Ostritz, místní kanál
Vodní kanál pro mísení – Martin-Wehnert-Platz
Brožura „Umweltdaten“ pro hraniční region
Zařízení pro odpadní vodu – Ostritz, místní kanál 5., 7.–10. BA
Zařízení pro odpadní vodu – hlavní sběrač V a II
Tepelné zařízení Kretscham Berthelsdorf

Hospodářský rozvoj

Výroční konference přeshraničních hospodářských kooperací
Bioelektrárna Zittau
Meziregionální odborová rada
Výzkum transferu přeshraničních technologií
Kooperační databanka
Entwicklung diffusionssperrender Hartstoffschichten
Inicizace pracovního okruhu „Faserverbundwerkstoffe“
Organizace přeshraničního transferu technologií pro KMU

Cestovní ruch

5. turistická burza
Dvojazyčné informační materiály Görlitz/Zgorzelec
Cyklostezka a turistická stezka Hirschfelde – Görlitz (1. BA)
Dvojazyčné informační brožury – Sohland
Camping Olba-See
Mapa „Pozoruhodnosti v regionu Horní Lužice-Dolní Slezsko“
6. – 9. Turistická burza
Výstavba česko-německé oblasti pro zimní sporty – Lausche
Mezinárodní turistické centrum „Člověk, kultura a životní prostředí“
Cyklostezka a turistická stezka Hirschfelde – Görlitz (2. BA)
Prospekt „Euroregion Nisa“
Turistické město Görlitz
Kláštery, kostely a sakrální památky, hrady a zámky v Euroregionu Nisa

Výstavní stánek Horní Lužice-Dolní Slezsko / Homolužický spolek šesti měst
Výstavba česko-německé oblasti pro zimní sporty – Lausche
Přeshraniční naučná stezka – hornické příběhy
Euroregionem Nisa na kole
Prospekt „Homolužický spolek šesti měst“
Historická poutní cesta přes tři prameny Sprévy
Turistický koncept – Euroregion Neisse-Nisa-Nysa
Cyklostezka „NeiBeradweg“, 3. BA
„Stemradfahrt 1999“
Výstavba 2 lyžarských vleků
Funkční budova pro Svatý hrob v Görlitz

Obnova venkova

Přeshraniční spolupráce zemědělských odborných škol
Třístranné výměny žáků a učňů
Zařízení historických dřevěných domků
Život na vesnici – trojmezí
Lesní a zemědělská historická zařízení
Mezinárodní turistické centrum „Am Kottmar“
Rekonstrukce – Dreiseitenhof
Příjezd k hraničnímu přechodu, okolní výstavba
Přeshraniční zemědělsko-strukturální rozvojové plánování
Úprava historických staveb, lesní a zemědělská historická zařízení
Vizuální komunikace, lesní a zemědělská historická zařízení
Výstavba alternativních tepelných zařízení v historických dřevěných domech
„Evropa-zahrada“ v saském „Landesgartenschau“
Vyhlídkový bod Koltsche
Stavba cesty k „Landesgartenschau“ / Centrum rekreace Olbersdorf
Projekt k zajištění budoucnosti – Evropský dvůr trojmezí – Hainewalde
Příjezd k hraničnímu přechodu a parkoviště (turistika u hranic)
Přeshraniční zemědělsko-strukturální rozvojové plánování LK Bautzen
Přeshraniční zemědělsko-strukturální rozvojové plánování vých. LK Löbau-Zittau

Lesní hospodářství

Příspěvní k sanaci lesů v Sasku I.
Ochrana půd
Opatření v důsledku nových poškození lesů
Příspěvní k sanaci lesů v Sasku II.
Vybudování cesty pro turistické a lesnické účely

Vzdělávání

Německo-polská spolupráce v otázce vzdělání – Koch
Zvyšování kvalifikace pracovní síly – přeshraniční cestovní ruch
Společné semináře „Liga Spitzenverbände“
Kvalifikace 2000 – hospodářský odborný seminář
Podnikatelé 2000
Eurogastro Nisa
Uspořádání lékařského symposia
DEPOGA 1
EURODIP 2000 – Přízpůsobivost a vzdělávací systémy
Zvyšování kvalifikace/další vzdělávání v oblasti „Spedition“
Vzdělání im Garten- und Landschaftsbau I.
Pedagogické semináře
„Stavby mostů“ – společný německo-polský kvalifikační projekt
Výchova poradců k otázkám životního prostředí – dvojazyčnost
Pilotní projekt – management Ost
Vzdělání im Garten- und Landschaftsbau II.
Zavedení systémů managementu
Obchodní referentství v KMU
Kvalifikace k projektu „Fachberater Steuern & Bilanzen – Osteuropa“
Kvalifikace k projektu „Betriebswirt Osteuropa“
Kvalifikační projekt k přípravě na odbornou činnost
Symposium k programové kultuře lokálních vysílání
Telesupport
Demonstrační centrum pro stavby vyhovujícím životnímu prostředí
Vzdělání a kvalifikace k ochraně krajiny a životního prostředí
Kvalifikace k projektu „ProjektIngenieur Osteuropa“
Mezinárodní management
Gastronomie a další vzdělávání ve sféře cestovního ruchu
Zimní akademie „Ökologischer Landbau“
Odborná (re-)integrační opatření pro nemocemi ohrožené

Sociokultura

1. Den chirurgů v Euroregionu Nisa
„Streetworker“ v Euroregionu Nisa
„Duha“ – německo-polská sociálně-pedagogická práce mladých
Přeshraniční rozšíření sociální práce
INEDU
Prevence proti nemocem v přeshraničním území SRN/ČR, SRN/Polsko
„Lichtblicke“ – německo-polská sociálně-pedagogická práce mladých
Další vzdělávání ke zvyšování kvalifikace přeshraniční komunikace – Polsko
„Dát Evropě duši“ – život v Euroregionu Nisa
Management GUSA

19. program Phare CBC (CZ)

Zaměření programu Phare CBC bylo dáno směrnicí Komise (ES) č. 1628/94 z 4. července 1994.

Projekty byly v období 1994–1997 vybírány ve Společné programové a monitorovací komisi zejména na základě následujících kritérií:

- soulad projektu s příslušným Víceletým indikativním programem,
- přeshraniční dopad projektu,
- kvantifikovaný přínos projektu pro danou oblast (např. objem odstraněného znečištění vody, nárůst pracovních míst, nárůst turistů),
- úroveň vnitřní míry návratnosti projektu,
- stupeň připravenosti projektu,
- vliv projektu na životní prostředí,
- úroveň a zabezpečení spolufinancování,
- zapojení místních a regionálních orgánů do přípravy, realizace a spolufinancování projektu,
- doporučení realizace projektu ze strany místních, regionálních či dalších orgánů na protilehlé straně hranice

V rámci Víceletého indikativního programu bylo vymezeno území, na které se programy přeshraniční spolupráce vztahují. V oblasti české části ERN se jedná se o území těchto okresů:

- okres Děčín
- okres Česká Lípa
- okres Liberec
- okres Jablonec nad Nisou
- okres Semily

V letech 1994–1997 Evropská komise uvolnila z programu Phare CBC pro projekty na české straně ERN ve výši cca 29,0 mil.EUR. V tabulce je uveden přehled rozdělení mezi jednotlivé oblasti a počet jednotlivých opatření:

Oblast	Počet opatření	Objem dotace v mil.EUR
Doprava	3	3,7
Ostatní infrastruktura	1	1,7
Životní prostředí	23	17,7
Hospodářský rozvoj	3	0,9
Cestovní ruch	5	2,0
Obnova venkova	1	0,2
Lesní hospodářství	2	1,5
Vzdělávání	1	0,4
Sociokultura (Small fund)	147	0,9
CELKEM	186	29,0

Přehled projektů 1994 – 1997 spolufinancovaných z programu Phare CBC v české části ERN

Doprava

Rumburk – Neugersdorf – silniční obchvat
Hrádek n. Nis. – městský okruh, etapa I.
Hrádek n. N. – městský okruh, etapa II.

Zvláštní infrastruktura

Hejnice – mezinárodní setkávací centrum

Životní prostředí

Hrádek nad Nisou – ČOV
Rumburk – hlavní stoka
Varnsdorf – rozšíření ČOV
Chrastava – ČOV
Krompach – kanalizace a vodovod
Varnsdorf – rozšíření kanalizace a ČOV
Filipov/Jiříkov – kanalizace a ČOV
Liberec – stoka XIII
Hejnice – kanalizace a ČOV
Višňová – ČOV
Šluknov – centrální stoka
Pure NISA – kanalizační přívaděč
Varnsdorf – kanalizace Špičák
Rumburk – kanalizační sběrač A2
Nové Město p. Smrkem – rozšíření kanalizace a ČOV
Velký Šenov – kanalizace a ČOV
Hrádek n. Nisou – rekultivace skládky
Šluknov – plynofikace
Dolní Podluží – plynofikace
Krásná Lípa – plynofikace
Jablonné v Podj. – plynofikace, et. IV
Jiřetín pod Jedl. – plynofikace
Fond malých infrastrukturálních projektů (povodně)

Hospodářský rozvoj

NISA – regionální rozvojová agentura
NISA – Přeshraniční datová síť
Centrum pro hospodářskou spolupráci

Cestovní ruch

NISA – turistický informační systém
Hrádek n. Nis. – cyklostezka, etapa I.
NISA – Vícejazyčná navigace turistů
NISA – rekonstrukce turistických stezek
Liberec – Hrádek n. N. – cyklostezka, et. II

Obnova venkova

NISA – přeshraniční obnova venkova

Lesní hospodářství

Jizerské Hory – regenerace lesních porostů
Lužické hory – regenerace lesních porostů

Vzdělávání

Vzdělávací program

Socio-kultura

NISA – fond malých projektů 1995
NISA – fond malých projektů 1996
NISA – fond malých projektů 1996
NISA – fond malých projektů 1997

**V rámci Fondu malých projektů bylo v období
1997–1998 odsouhlaseno k spolufinancování
147 malých projektů.**

20. program Phare CBC (PL)

Zaměření programu Phare CBC je dáno směnicí Komise (ES) č. 1628/94 z 4.července 1994. Projekty byly v období 1994–1997 vybírány ve Společné programové a monitorovací komisi i zejména na základě následujících kritérií:

- soulad projektu s příslušným Víceletým indikativním programem,
- přeshraniční dopad projektu,
- kvantifikovaný přínos projektu pro danou oblast (např. objem odstraněného znečištěné vody, nárůst pracovních míst, nárůst turistů),
- úroveň vnitřní míry návratnosti projektu,
- stupeň připravenosti projektu,
- vliv projektu na životní prostředí,
- úroveň a zabezpečení spolufinancování,
- zapojení místních a regionálních orgánů do přípravy, realizace a spolufinancování projektu,
- doporučení realizace projektu ze strany místních, regionálních či dalších orgánů na protilehlé straně hranice

V rámci Víceletého indikativního programu bylo vymezeno území, na které se programy přeshraniční spolupráce vztahují. V oblasti polské části ERN se jednalo se o území vojvodství Jelenia Góra a Zielona Góra.

V letech 1994–1998 Evropská komise uvolnila z programu Phare CBC pro projekty na polské ERN ve výši cca 42,0 mil.EUR. V tabulce je uveden přehled rozdělení mezi jednotlivé oblasti a počet jednotlivých opatření:

Oblast	Počet opatření	Objem dotace v mil. EUR
Doprava	9	22,6
Ostatní infrastruktura	2	1,4
Životní prostředí	21	13,6
Hospodářský rozvoj	–	–
Cestovní ruch	10	2,4
Obnova venkova	–	–
Lesní hospodářství	2	0,1
Vzdělávání	–	–
Sociokultura (Small fund)	4	1,9
Celkem	48	42,0

**Přehled projektů 1994 – 1998 spolufinancovaných
z programu Phare CBC v polské části ERN**

Doprava

Hraniční přechod Radomierzycy – Hagenwerder
Přebudování silnice Srbska – Miłoszów
Obchvat silnice Jelenia Góra
Přivaděč dálnice / místní obchvat Bolesławiec
Silnice Olszyna – Lubań
Výstavba tranzitní silnice – Bolesławiec (2.BA)
Obchvat silnice Olszyna (Národní silnice 356)
Hraniční přechod Radomierzycy – Hagenwerder
Výstavba silnice Bolkow – Lubawka

Ostatní infrastruktura

Zámek Czarny I.
Zámek Czarny II.

Životní prostředí

Čerpací zařízení pro odpadní vodu Zgorzelec-Ujazd
Sklad Jędrzychowice
Sklad Gozdnicza
Modernizace výtopny – Zgorzelec
Tepelné zařízení Bogatynia
ČOV Sieniawka
ČOV Chełmeko Śląskie
Sklad Węgliniec (Gozdnica)
Zařízení na obstarání odpadu
ČOV Lęknica
ČOV Kamienna Góra
ČOV a sklad Bogatynia
ČOV Lubań
Sklad Lwówek Śląski
Obstarání odpadu Olszyna
Zařízení pro povodí horního toku Nisy – Bogatynia
Odpadní voda – Bolesławiec
Sklad Lubań
Sklad Sciegny–Kostrzyca
ČOV Mściwojow
ČOV Mieroszow

Cestovní ruch

Fürst-Pückler-Park
Cyklostezky ve vojvodství Jelenia Góra I.
Rozšíření lyžařského centra Jakuszyce
Turistický informační systém I.
Turistický informační systém II.
Cyklostezky ve vojvodství Jelenia Góra II.
Fürst-Pückler-Park
Turistické stezky ve vojvodství Jelenia Góra
Lyžařské centrum Jakuszyce
Horská stráž Krkonoše

Lesní hospodářství

Zalesňování ve vojvodství Jelenia Góra I.
Zalesňování ve vojvodství Jelenia Góra II.

Sociokultura /Small Fund)

Small Projects Fund 1995
Small Projects Fund 1996
Small Projects Fund 1997
Small Projects Fund 1998

**V rámci fondu malých projektů bylo
v období 1995 – 1998 odsouhlaseno ke
spolufinancování přes 500 malých projektů.**

1.	Gründung Založení ERN Powstanie ERN Establishing of ERN	Die neue Bedeutung der Grenzen: Orte der Begegnung, Mai 1991: Gründungskonferenz in Zittau	nová kvalita hranic: místa setkávání, květen 1991 zakládající konference v Zittau	Nowa jakość granic: miejsce spotkań, maj 1991: konferencja założycielska w Zittau	New significance of borders: meeting points, May 1991 establishing conference in Zittau
2.	Institutionelle Aspekte Institucionální aspekty ERN Aspekty instytucjonalne ERN The Aspect of Institutionalisation of the ERN	Grundprinzipien der Arbeit der Euroregion: Parität, Rotation, Konsens, Gleichbehandlung	Principy činnosti ERN: parita, rotace, konsensus, rovnocennost; euroregion je dobrovolné demokraticky organizované hranici přesahující zájmové sdružení obcí	Zasady działalności ERN: parytet, rotacja, konsensus, równoprawność.	Basic principles of working ERN: parity, rotation, consensus, equality
3.	Regionalplanung Regionální plánování Planowanie regionalne Regional planning	Durch eine grenzübergreifende Planung werden die negativen Wirkungen der Grenze überwunden.	Přeshraniční územní plánování si klade za cíl překonat negativní vlivy hranice, které negativně ovlivňují stupeň jejich propustnosti.	Transgraniczny plan zagospodarowania przestrzennego wytycza cele przełamania negatywnego wpływu granic.	The negative influence of border are overcome through regional planning.
4.	Statistik Statistika Statystyka Statistic	Grenzüberschreitende Information und Datenaustausch sind wichtige Voraussetzungen für die Zusammenarbeit in der Grenzregion.	Přeshraniční poskytování statistických údajů je základem pro spolupráci v pohraničních regionech.	Transgraniczna wymiana danych statystycznych jako przykład współpracy w naszym obszarze pogranicza.	Cross- border data exchange is an important presumption for co-operation of regions in borderland.
5.	Grenzübergänge Hraniční přechody Przejścia graniczne Border Crossings	Grenzen sind „Narben der Geschichte“. Grenzübergänge ermöglichen die Aufnahme von direkten Kontakten der Menschen.	Hranice jsou „jizvy dějin na tváři Evropy“. Hraniční přechody jsou důležitým předpokladem pro obnovení přímých kontaktů lidí.	Granice są „bliznami historii“. Przejścia graniczne umożliwiają bliskie kontakty między ludźmi.	The borders are "scars of history". Border crossings enable resumption of direct contacts of people.
6.	Verkehr Doprava Komunikacja Transport	Für das Gebiet der Euroregion Neisse–Nisa–Nysa hat die Entwicklung eines leistungsfähigen Verkehrssystems eine prioritäre Bedeutung.	Doprava a infrastruktura jsou životně důležité prvky hospodářství. Pro území Euroregionu Neisse–Nisa–Nysa má rozvoj kvalitních dopravních spojení prioritní význam.	Dla rozwoju terenów Euroregionu Neisse–Nisa–Nysa priorytetowe znaczenie mają połączenia komunikacyjne.	Development of efficient transport connections is the priority of Euroregion Neisse–Nisa–Nysa territory.
7.	Energie und Luft Energetika a ovzduší Energetyka i ochrona powietrza Energy and air pollution	Grenzgebiet der ERN war eine Region mit hoher Luftverschmutzung.	Přihraniční oblast ERN byla místem se značnou ekologicky problematickou hospodářskou činností. Toto se projevovalo i na kvalitě ovzduší.	Obszar Euroregionu Nysa był miejscem znacznego zanieczyszczenia środowiska.	The borderland of ERN was a place with high level of air pollution.
8.	Wasser Voda Woda Water	Fehlende Abwasseranlagen führten zu einer starken Verschmutzung, insbesondere der Neiße.	Vzduch, voda a vývoj přírody se na hranici nezastaví. Vlivem průmyslu patřila Nisa k nejvíce znečištěným řekám ve střední Evropě.	Brak oczyszczalni ścieków prowadzi do zanieczyszczeń wód, szczególnie rzeki Nysy.	The missing water treatment plants have resulted to strong water pollution of river Nisa.
9.	Wald Lesy Lasy Forest	In Folge der Luft- und Wasserverschmutzung traten unter anderen großflächige Waldschäden ein.	V důsledku výroby elektrické energie z hnědého uhlí došlo na území ERN v posledních desetiletích k silnému znečištění životního prostředí. Do vysoké míry byly poškozeny rovněž lesy.	W następstwie produkcji energii elektrycznej z węgla brunatnego doszło na terenie ERN w ostatnim dziesięcioleciu do dużego zanieczyszczenia środowiska naturalnego. W dużej mierze zostały skażone również lasy.	In consequence of electric power generation from lignite, the environment of ERN area has been in last decade highly polluted. Timber was, in certain extent, also damaged.
10.	Wirtschaft Hospodářství Gospodarka Economy	Triebkraft einer grenzüberschreitenden Zusammenarbeit ist die Suche nach gemeinsamen oder beiderseitigen wirtschaftlichen Interessen und Vorteilen.	Hnací silou přeshraniční spolupráce je hledání společných nebo oboustranných hospodářských zájmů a výhod.	Silą napędową współpracy transgranicznej jest poszukiwanie wspólnych lub obustronnych interesów gospodarczych, korzyści oraz zainteresowań.	A driving power of cross-border co-operation is searching for common or mutual economic interests and benefits.
11.	Tourismus Cestovní ruch Turystyka Tourism	Der Tourismus ist ein wichtiger Wirtschaftsfaktor für die Entwicklung der Grenzgebiete.	Cestovní ruch představuje důležitý prvek rozvoje příhraničních regionů.	Turystyka jest ważnym elementem gospodarczym w rozwoju regionów przygranicznych.	The tourist trade is an important economic factor in development of borderland.
12.	Katastrophenschutz Ochrana před katastrofami Ochrona przed katastrofami Catastrophe rescue	Grenzüberschreitende Zusammenarbeit im Katastrophenschutz wird durch die Grenzen behindert.	Při hranici přesahujících účincích ohrožení a katastrof, při boji nebo ochraně před nebezpečím představuje hranice překážku.	Dla transgranicznej współpracy w zakresie ochrony przed katastrofami granica jest przeszkodą.	For cross-border co-operation in the course of catastrophe protection, the border represent an obstacle.
13.	Gesundheit/Soziales Zdravotnictví a sociální péče Ochrona zdrowia i opieka socjalna Health and Social Care	Unterschiedliche Entwicklungen der nationalen Gesundheits- und Sozialsysteme wirken in den Grenzgebieten hinderlich.	Po dlouhou dobu vedly hranice mezi státy k vzniku odlišných zákonů a předpisů v sociální péči, daňových a pojišťovacích programech.	Przez długi okres czasu granice były przeszkodą ze względu na różnice w krajowych systemach opieki socjalnej i ochrony zdrowia oraz inne prawa i przepisy.	Different development of national systems of health service and social work make the border in borderland an obstacle.
14.	Kultur Kultura Kultura Culture	Kulturelle grenzüberschreitende Zusammenarbeit beseitigt Mißtrauen und bringt die Menschen einander näher.	Odbourání nedůvěry, utváření vzájemné důvěry a sblížení občanů jsou podstatnými součástmi každé přeshraniční spolupráce.	Ponadgraniczna współpraca w dziedzinie kultury przełamuje nieufność i zbliża ludzi.	Cross-border co-operation in culture break off distrust and interconnect citizens.
15.	Sport	Sport ist ein einfaches und geeignetes Instrument für Begegnung und Kräfteressen.	Jedním z přirozených nástrojů pro usnadnění vzájemného setkávání je sport.	Sport jest jednym z najważniejszych naturalnych „instrumentów” w inicjowaniu bezpośrednich kontaktów.	Sport is one of the simple and natural implement for meetings.
16.	Geschichte Historie Historia History	Eine Form der Aufarbeitung unsere Geschichte ist die grenzüberschreitende Zusammenarbeit der Historiker des Gebietes.	Úsilí historiků ERN vyústí ve zpracování „Historie vývoje území Euroregionu Neisse–Nisa–Nysa”.	Jedną z form poznawania i tworzenia naszej historii jest wzajemna, transgraniczna współpraca historyków z obszaru Euroregionu Nysa.	Cross-border co-operation of historians from ERN areas is one of the form of history processing.
17.	Bildung Vzdělávání Kształcenie Education	Die Notwendigkeit grenzüberschreitender Bildung ergibt sich z.B. aus den verschiedenen Sprachen und sonstigen Regelungen.	Podmínky pro přeshraniční spolupráci v oblasti trhu práce a s tím souvisejícím vzděláváním pracovních sil jsou vlivem hranice velmi ztíženy.	Współpraca transgraniczna w zakresie edukacji wymuszają np. bariery językowe i różnice uregulowaniach prawnych.	The urgency of cross-border co-operation in education arise from e. g. different languages and different regulations.
8-20.	Unterstützung durch die Europäische Union Podpora Evropské Unie Pomoc Unii Europejskiej Support of European Union	Die Europäische Union unterstützt die Entwicklung der Grenzgebiete durch die Programme INTERREG und Phare CBC.	Evropská unie podporuje rozvoj příhraničních regionů prostřednictvím programů INTERREG a Phare CBC.	Unia Europejska wspiera rozwój regionów przygranicznych za pośrednictwem programów INTERREG oraz Phare CBC.	European Union support regional development of borderland through INTERREG And Phare CBD programme.